

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Навчально-науковий інститут «Каразінський інститут міжнародних відносин
та туристичного бізнесу»
Кафедра міжнародних відносин

**КВАЛІФІКАЦІЙНА
РОБОТА МАГІСТРА**

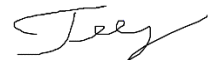
на тему: **«М'ЯКА СИЛА» ЯК ЕЛЕМЕНТ ЗОВНІШНЬОЇ
ПОЛІТИКИ США ТА КНР»**

Виконав:

студент 2-го курсу, групи УВ-61
спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»
ОПП «Міжнародні відносини, суспільні
комунікації та регіональні студії»

Гончаров Нікіта Олегович

(прізвище, ім'я, по батькові)

Керівник:

д.с.н., проф. Хижняк Лариса Михайлівна

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові)

Рецензент:

д.соц.н., проф. Погрібна Вікторія Леонідівна

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові)

ХАРКІВ – 2025 р.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Навчально-науковий інститут «Каразінський інститут міжнародних відносин
та туристичного бізнесу»
Кафедра міжнародних відносин
Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії»
Освітньо-професійна програма «Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії»
Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

ЗАТВЕРДЖУЮ
завідувач кафедри

Наталія ВІННИКОВА
(ім'я, прізвище)

«2» червня 2025 року
(зі змінами від 11.09.2025; 06.10.2025)

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу магістра

Гончаров Нікіта Олегович
(прізвище, ім'я та по батькові)

1. Тема роботи «М'яка сила» як елемент зовнішньої політики США та КНР»

керівник роботи д.с.н., проф. Хижняк Лариса Михайлівна
затверджені наказом по університету від «02» червня 2025 року № 4001-5/1325
зі змінами від «11» вересня 2025 року № 4001-5/3077, зі змінами від «6» жовтня
2025 року № 4001-5/3657.

2. Строк подання здобувачем вищої освіти роботи 21 листопада 2025 р.

3. Перелік питань, які потрібно розробити:

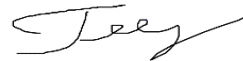
- поняття «м'якої сили» у міжнародних відносинах;
- теоретичні підходи до аналізу інструментів «м'якої сили» у зовнішній політиці;
- «м'яка сила» як інструмент глобального впливу в умовах сучасної міжнародної системи;
- основні інституції, механізми та інструменти реалізації «м'якої сили» США;
- інституційні механізми реалізації «м'якої сили» КНР;
- компаративний аналіз моделей «м'якої сили» США та КНР та перспективи їхнього впливу на глобальний порядок;
- «м'яка сила» США як інструмент стратегічного суперництва з КНР;
- реалізація інструментів «м'якої сили» КНР у відносинах із США;
- перспективні напрямки реалізації «м'якої сили» в американо-китайських відносинах та їх значення для України.

4. План роботи

№ з/п	Назви етапів роботи	Строк виконання етапів
1	Вибір здобувачем теми КРМ і подання заяви на кафедру; затвердження теми та призначення наукового керівника; складання та затвердження індивідуального завдання на виконання КРМ	19.05.2025-30.06.2025
2	Підготовка вступу і розділу 1 КРМ	01.09.2025-30.09.2025
3	Підготовка розділу 2 КРМ	01.10.2025-15.10.2025
4	Підготовка розділу 3 КРМ	16.10.2025-31.10.2025
5	Підготовка висновків і переліку використаних джерел	03.11.2025-14.11.2025
6	Подання студентом завершеної КРМ науковому керівнику для перевірки та оформлення відгуку, перевірка КРМ на відсутність запозичень	17.11.2025-21.11.2025
7	Попередній розгляд КРМ на комісії від кафедри	24.11.2025-28.11.2025
8	Прийняття кафедрою рішення про допуск роботи до захисту в ЕК, оформлення та зовнішнє рецензування	01.12.2025-05.12.2025
9	Захист КРМ в ЕК і присвоєння випускникам кваліфікації	08.12.2025-24.12.2025

5. Дата видачі завдання: 2 червня 2025 року (зі змінами від 11.09.2025; 06.10.2025).

Здобувач вищої освіти

(підпис)

Нікіта ГОНЧАРОВ

(ім'я, прізвище)

Керівник роботи

(підпис)

Лариса ХИЖНЯК

(ім'я, прізвище)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КОНЦЕПЦІЇ «М'ЯКОЇ СИЛИ» У МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ.....	9
1.1. Поняття «м'якої сили» у міжнародних відносинах.....	9
1.2. Теоретичні підходи до аналізу інструментів «м'якої сили» у зовнішній політиці.....	16
1.3. «М'яка сила» як інструмент глобального впливу в умовах сучасної міжнародної системи.....	22
Висновки до розділу 1.....	28
РОЗДІЛ 2. КОНЦЕПЦІЇ «М'ЯКОЇ СИЛИ» У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ США ТА КНР.....	29
2.1. Основні інституції, механізми та інструменти реалізації «м'якої сили» США.....	29
2.2. Інституційні механізми реалізації «м'якої сили» КНР.....	36
2.3. Компаративний аналіз моделей «м'якої сили» США та КНР та перспективи їхнього впливу на глобальний порядок.....	42
Висновки до розділу 2.....	50
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЇ КОНЦЕПЦІЇ «М'ЯКОЇ СИЛИ» У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ КНР ТА США.....	52
3.1. «М'яка сила» США як інструмент стратегічного суперництва з КНР....	52
3.2. Реалізація інструментів «м'якої сили» КНР у відносинах із США.....	61
3.3. Перспективні напрямки реалізації «м'якої сили» в американо-китайських відносинах та їх значення для України.....	66
Висновки до розділу 3.....	72
ВИСНОВКИ.....	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	76
ДОДАТКИ.....	90

ВСТУП

Актуальність теми зумовлена трансформацією сучасної міжнародної системи, в якій класичні інструменти силового впливу поступово поступаються місцем нематеріальним засобам впливу – культурним, інформаційним, освітнім, технологічним. У світі, де військове протистояння дедалі частіше замінюється на змагання за громадську думку людей, саме «м'яка сила» стає ключовим ресурсом державного престижу та глобальної привабливості. Для США цей інструмент давно є органічною частиною зовнішньополітичної стратегії, що формує образ країни як демократичного лідера, гаранта свобод і прав людини, новатора у сфері технологій, науки та культури. Для КНР – це порівняно новий напрямок державної політики, який активно розвивається в межах концепції «мирного піднесення» та прагнення створити позитивний імідж КНР як відповідальної глобальної держави.

У XXI столітті конкуренція між США та КНР дедалі більше набуває характеру змагання саме у сфері «м'якої сили». Якщо США традиційно базує свій вплив на цінності демократії, свободи слова, культурної експансії через Голлівуд, освітні програми та глобальні медіа, то КНР намагається створити власну альтернативу: через інститути Конфуція, розвиток китайських ЗМІ за кордоном, культурну дипломатію та ініціативи в межах програми «Один пояс, один шлях». Це протистояння виходить далеко за межі двосторонніх відносин і охоплює всю систему міжнародних комунікацій, освіти, науки, спорту, туризму. Від того, чия модель «м'якої сили» стане більш ефективною та привабливою для світу, значною мірою залежить формування нового балансу глобального впливу.

Особливої актуальності дослідження набуває в контексті посилення інформаційних технологій, цифрової дипломатії та зростання ролі соціальних мереж. Сьогодні боротьба за симпатії міжнародної спільноти ведеться не лише через дипломатичні канали, а й у кіберпросторі. США намагаються захистити своє інформаційне домінування, водночас КНР вибудовує власні медійні екосистеми та наративи, які мають показати світові іншу модель розвитку –

стабільну, авторитетну, але без західних політичних стандартів. У цьому контексті «м'яка сила» стає не просто доповненням до зовнішньої політики, а її змістовним ядром.

Ступінь вивченості теми є доволі значною, проте дослідження продовжують розвиватися з огляду на трансформацію світового порядку. У науковому дискурсі, по-перше, широко представлено теоретичні засади концепції, що ґрунтуються на ідеях Дж. Ная, які, як справедливо зазначає І. Гладкий, заклали фундамент для розуміння «привабливих» інструментів державної політики. Водночас, дослідники нерідко наголошують, що сьогодні концепція м'якої сили набуває нових форм, зокрема в умовах інформаційних війн, цифрової дипломатії та глобалізації. По-друге, значна частина праць присвячена аналізу використання м'якої сили саме КНР. Так, Л. Бай у низці досліджень розглядає культурний вимір та комунікаційні стратегії КНР в Східній Азії, підкреслюючи, що КНР послідовно формує власні наративи для посилення міжнародного впливу. Подібної позиції дотримується і С. Бульбенюк, який акцентує на поєднанні геополітичних і геоекономічних амбіцій Китаю з активним просуванням «м'якої сили», що, зрештою, створює альтернативу західним моделям. Крім того, у працях Голянич, Дорош, Даниленка та Кіктенка простежується важлива тенденція – прагнення КНР не лише покращити власний імідж, але й сформувані глобальні ціннісні орієнтири, здатні конкурувати з американськими. Щодо США, то дослідники, такі як Жеребятнікова, Горбачов і Кравченко, наголошують на стратегічному характері американської м'якої сили, яка, до речі, історично ґрунтується на демократичних цінностях, культурній привабливості, інноваціях та освітніх можливостях. Завада і Дударчук демонструють, що публічна дипломатія США активно використовується у регіональних контекстах, наприклад на Близькому Сході, де США прагне підтримувати стабільність через комунікаційні та гуманітарні програми. Разом із тим, сучасні зарубіжні науковці, зокрема Burree, Feigenbaum, Kulkarni чи Durrani, привертають увагу до кризових аспектів американської м'якої сили, що, певною мірою, зумовлено

внутрішньополітичними викликами, змінами глобального іміджу США та конкуренцією з боку КНР. Незважаючи на значний масив наукових напрацювань, низка важливих аспектів м'якої сили США та КНР залишається недостатньо дослідженою, зокрема відсутність комплексних досліджень конкурентної взаємодії м'яких сил США та КНР у третіх країнах, наприклад у Центральній Азії, Африці, Латинській Америці чи на пострадянському просторі. Саме ці регіони сьогодні стають аренами боротьби за вплив, проте академічний дискурс ще не встигає за швидкістю геополітичних змін.

Мета дослідження – визначити механізми та інструменти реалізації концепції «м'якої сили» у зовнішній політиці США та КНР.

Завдання дослідження:

- розкрити сутність поняття «м'якої сили» у міжнародних відносинах;
- визначити основні теоретичні підходи до аналізу інструментів «м'якої сили» у зовнішній політиці.
- виокремити інституційні механізми та інструменти реалізації «м'якої сили» у зовнішній політиці США та КНР;
- виявити особливості моделей «м'якої сили» США та КНР, визначити спільні та відмінні риси їх стратегій;
- встановити перспективні напрямки розвитку «м'якої сили» в американо-китайських відносинах та визначити можливості використання окремих елементів цього досвіду у зовнішній політиці України.

Об'єкт дослідження – концепція «м'якої сили» у зовнішній політиці держав.

Предмет дослідження – інструменти та механізми реалізації концепції «м'якої сили» у зовнішній політиці США та КНР.

Теоретико-методологічна база дослідження спирається на комплекс наукових підходів, концепцій та методів, що забезпечують системне вивчення феномену «м'якої сили» у зовнішній політиці США та КНР. Теоретичну основу становлять концепції класиків і сучасних дослідників міжнародних відносин,

зокрема Дж. Ная, який сформулював концепцію «м'яка сила». Методологічна база спирається на системний, порівняльний, структурно-функціональний та інституційний підходи, що дозволяють дослідити «м'яку силу» як цілісне явище міжнародної політики, з урахуванням її багаторівневої природи. Для вивчення особливостей реалізації «м'якої сили» США та КНР застосовано методи порівняльного аналізу, історично-логічний, контент-аналіз офіційних документів, стратегічних доктрин. Використання міждисциплінарного підходу дало змогу поєднати інструментарій політології, міжнародних відносин, соціології та комунікативних студій для глибшого розуміння специфіки «м'якої сили» як інструменту зовнішньої політики США та КНР, а також оцінити її роль у формуванні сучасного глобального порядку.

Інформаційна база дослідження Інформаційна база дослідження ґрунтується на широкому колі офіційних документів, аналітичних матеріалів, наукових праць та статистичних джерел, що відображають особливості формування та реалізації концепції «м'якої сили» у зовнішній політиці США та КНР. До інформаційної бази входять нормативно-правові акти, стратегічні документи та офіційні заяви урядів обох держав, зокрема Стратегія національної безпеки США, Звіти Центру глобальної взаємодії США (Global Engagement Center), Білі книги Китайської Народної Республіки про мирний розвиток та зовнішню політику Китаю в нову епоху. Використано також аналітичні звіти провідних міжнародних організацій та дослідницьких центрів, зокрема Китайський інститут сучасних міжнародних відносин. Важливе місце в інформаційній базі займають наукові монографії, статті у фахових виданнях та матеріали міжнародних конференцій, що висвітлюють різні аспекти застосування «м'якої сили» у світовій політиці. Залучено також дані міжнародних рейтингів та звітів – Глобальний індекс м'якої сили, Світове дослідження цінностей, Статистичний щорічник ЮНЕСКО, тощо. Крім того, використано матеріали офіційних вебсайтів міністерств закордонних справ США та КНР, інформаційних агентств (Голос Америки, Радіо Вільна Азія, Сінхуа, CGTN – Китайська глобальна телевізійна мережа, China Daily.), що

дозволило проаналізувати інформаційні наративи, медійні кампанії та засоби комунікації, через які реалізується «м'яка сила». Сукупність цих джерел забезпечує достовірність, комплексність та репрезентативність емпіричної бази дослідження.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їхнього використання для вдосконалення зовнішньополітичної діяльності України в умовах сучасної глобальної середовища. Висновки та узагальнення, отримані в ході дослідження, можуть бути застосовані у процесі розроблення стратегій публічної та культурної дипломатії, формування позитивного міжнародного іміджу держави, а також реалізації концепції «м'якої сили» України на світовій арені. Матеріали роботи можуть бути використані у практичній діяльності МЗС України, дипломатичних представництв, центрів стратегічних комунікацій, а також у діяльності освітніх та культурних інституцій, які сприяють поширенню українських цінностей та культури за кордоном. Результати дослідження мають науково-методичну цінність, оскільки можуть бути використані у навчальному процесі Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна та інших вищих навчальних закладів при розробці та викладанні дисциплін, за програмами підготовки магістрів міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій.

Апробація дослідження була здійснена у вигляді публікації тез наукової доповіді для участі у Всеукраїнському науково-практичному круглому столі «Стратегічні напрями зовнішньої політики та дипломатії країн світу» (м. Харків, 21 листопада 2025 р.), на тему: «Concepts of «soft power» in the foreign policy of the USA and China».

Структура роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатка, списку використаних джерел, що налічує 105 найменувань. Загальний обсяг роботи становить 91 сторінку, з яких основного тексту – 76 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КОНЦЕПЦІЇ «М'ЯКОЇ СИЛИ» У МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

1.1. Поняття «м'якої сили» у міжнародних відносинах

Поняття «м'якої сили» у міжнародних відносинах посідає центральне місце в сучасному політичному дискурсі, адже воно дозволяє по-новому осмислити механізми впливу держав у глобалізованому світі, де традиційні інструменти примусу поступово втрачають свою ефективність. Вперше термін «м'яка сила» був запропонований американським політологом Дж. Наєм наприкінці 1980-х років, який визначив м'яку силу як «здатність отримувати бажане через привабливість, а не через примус чи матеріальні стимули» [74]. Іншими словами, на відміну від «жорсткої сили», що спирається на військову могутність чи економічний тиск, м'яка сила ґрунтується на переконанні, добровільному наслідуванні, культурній привабливості та ідеологічній узгодженості [71]. Як наслідок, держава, яка володіє потужним потенціалом м'якої сили, здатна впливати на поведінку інших акторів майже непомітно, але надзвичайно ефективно, стимулюючи їх до прийняття рішень, вигідних саме їй. Загалом дослідники наголошують, що м'яка сила складається з кількох ключових компонентів: культури (у тому числі масової), політичних цінностей, зовнішньої політики, міжнародної репутації та здатності до комунікації [38, р. 27-29]. Культура, що стає першоджерелом привабливості, відіграє особливу роль, оскільки вона безпосередньо формує позитивні уявлення іноземних суспільств про державу. Наприклад, поширення корейської популярної музики (K-Pop), корейських серіалів та гастрономії стало інструментом формування глобального позитивного образу Південної Кореї та сприяло її економічному зростанню [47]. Інший відомий приклад, «британська культурна дипломатія», яка через такі інституції, як British Council, створює передумови для просування британських цінностей, англійської мови та освітніх стандартів у всьому світі [50]. Водночас політичні цінності та зовнішня політика також становлять важливу частину м'якої сили. Держава, яка демонструє відданість

демократичним принципам, правам людини, соціальній відповідальності та міжнародному праву, автоматично підсилює власну привабливість. У цьому контексті часто згадується приклад Скандинавських країн, зокрема Норвегії та Швеції, чия зовнішня політика зорієнтована на медіацію конфліктів, гуманітарну допомогу та підтримку сталого розвитку [41].

Концептуально м'яка сила спирається на декілька теоретичних підходів у міжнародних відносинах. У межах ліберальної парадигми вона розглядається як природне продовження демократичних цінностей та інституційної взаємодії, де взаємна довіра й норми відіграють вирішальну роль у формуванні міжнародної поведінки. Неоліберальні інституціоналісти, зокрема Р. Кеохейн, підкреслюють, що м'яка сила є продуктом не лише культурних чи ідеологічних ресурсів, а й структур міжнародних інститутів, які створюють стабільні очікування та сприяють формуванню позитивного іміджу держави. Натомість конструктивісти, як-от А. Вендт, наголошують на значенні колективних уявлень, ідентичностей та норм, які визначають рівень привабливості держави та характер її взаємодії з іншими акторами [70].

Окремої уваги заслуговує взаємозв'язок м'якої та «жорсткої» сил. Дж. Най, а пізніше інші дослідники, запропонували концепцію «розумної сили» (smart power), що передбачає поєднання переконання і примусу залежно від ситуаційних потреб [72]. Вона дозволяє державам гнучко маневрувати у зовнішній політиці та мінімізувати витрати, використовуючи комбінацію дипломатичних, економічних і культурних інструментів. Наприклад, Сполучені Штати традиційно базують свій глобальний вплив на сильній армії, економічній потужності та масштабній культурній індустрії, що разом створює унікальну синергію інструментів впливу [11, с. 183-185]. Особливо цікавим є питання, яким чином м'яку силу можна вимірювати. Хоча цей ресурс є нематеріальним, існує низка індексів, які дозволяють оцінити рівень привабливості держави. Зокрема, «Global Soft Power Index» від Brand Finance враховує міжнародну репутацію, якість дипломатії, культурну привабливість, інноваційність, бізнес-клімат та систему управління [49]. У цьому індексі

традиційні лідери м'якої сили: Велика Британія, США, Франція, Німеччина та Японія, стабільно посідають найвищі позиції. Китай, своєю чергою, активно нарощує свій потенціал через культурні інститути Конфуція, розвиток глобальних ЗМІ, залучення студентів із різних регіонів світу та ініціативу «Один пояс, один шлях», що формує новий рівень його міжнародної впізнаваності [21].

Проте застосування м'якої сили не позбавлене проблемних моментів. По-перше, привабливість держави може бути нестабільною і суттєво залежати від внутрішньополітичних подій. Наприклад, внутрішні кризи у США чи Великій Британії час від часу знижують довіру до демократичної моделі управління, хоча їх культурний вплив залишається значним [45]. По-друге, м'яка сила діє повільніше, ніж «жорстка», і часто її результати проявляються у довгостроко вій перспективі. По-третє, активне застосування інструментів м'якої сили може сприйматися як «маніпуляція», особливо якщо йдеться про роботу міжнародних медіа чи освітніх програм, що просувають конкретні політичні інтереси. У такому разі м'яка сила може втратити свій моральний вимір та перетворитися на «гостру силу» (sharp power) [40]. Важливим аспектом є й те, що м'якою силою можуть володіти не лише держави. Низка недержавних акторів: транснаціональні корпорації, міжнародні організації, освітні інституції, глобальні медіа, відіграють вирішальну роль у конструюванні привабливості. Наприклад, Google, Apple, Tesla або Netflix формують не просто економічний вплив, а специфічний стиль життя та систему цінностей, що задають стандарти поведінки для мільйонів людей [38, р. 32-33].

У ширшому контексті м'яка сила формує основу сучасної дипломатії, створюючи можливості для міжкультурного діалогу, обміну знаннями та посилення міжнародної довіри. Сучасні виклики: війни, інформаційні конфлікти, економічні кризи, демонструють, що ефективна зовнішня політика неможлива без здатності держави бути привабливою, зрозумілою та відкритою. У цьому контексті надзвичайно важливою є роль комунікації,

оскільки саме через механізми стратегічних комунікацій, публічної дипломатії та інформаційної політики м'яка сила набуває конкретних форм і каналів впливу [39]. Сучасні держави активно використовують нові медіа, цифрову дипломатію та віртуальні платформи для формування позитивного іміджу та підтримання постійного діалогу з міжнародною спільнотою. Європейський Союз розвиває багатовимірну комунікаційну стратегію, що охоплює просування європейських цінностей, демонстрацію переваг євроінтеграції та популяризацію освітніх програм, таких як Erasmus+ [41]. Разом із тим, м'яка сила нерозривно пов'язана з питанням довіри. Без довіри жодні культурні або політичні ініціативи не можуть бути по-справжньому ефективними, адже сприйняття держави значною мірою визначається тим, наскільки послідовною, передбачуваною та відкритою є її політика. У цьому сенсі приклад Канади є показовим: її довгострокова модель дипломатичної поведінки, заснована на мультикультуралізмі, миротворчій діяльності й екологічній відповідальності, сформувала високий рівень позитивного сприйняття у світі, що забезпечує Канаді значний «кредит довіри» навіть у складних міжнародних ситуаціях [47].

З іншого боку, м'яка сила може бути використана як компенсатор державної слабкості у сфері жорстких ресурсів [38, с. 34]. Держави з обмеженим військовим потенціалом або невеликими економічними ресурсами часто акцентують увагу на культурній дипломатії, міжнародній співпраці в освіті, участі у глобальних ініціативах і розвитку власних експертних платформ. Сінгапур, маючи невеликі територію й населення, створив один із найпотужніших освітніх брендів у світі, зокрема через Національний університет Сінгапуру та технологічний інститут Nanyang, які систематично входять до світових рейтингів. Завдяки інтелектуальному капіталу та інноваційності ця країна здобула вплив, що значно перевищує її фізичні параметри. Проте в епоху цифровізації м'яка сила піддається суттєвим трансформаціям. Глобальні інформаційні потоки стали надзвичайно динамічними, а конкуренція за увагу аудиторії жорсткішою. Через це

традиційні інструменти культурної дипломатії вже не є достатніми, і держави змушені адаптуватися до нового середовища [97]. Виникає поняття цифрової м'якої сили, що включає активне використання соціальних мереж, онлайн-платформ, цифрових культурних продуктів та інфлюенсерських стратегій для поширення ідей і зміцнення національного бренду. Китай активно практикує такий підхід, розвиваючи глобальну присутність своїх цифрових сервісів, таких як TikTok або WeChat, які стають не просто технологічними продуктами, а каналами поширення культурних наративів [1]. Водночас розвиток цифрового середовища створює і певні загрози. М'яка сила може деформуватися у «гостру силу», коли держави використовують інформаційні інструменти не для посилення власної привабливості, а для проникнення у внутрішні процеси інших країн, дестабілізації політичних систем чи маніпулювання громадською думкою [40]. Саме тому демократичні держави в останні роки посилили роботу щодо забезпечення інформаційної безпеки, медіаграмотності та захисту комунікаційного простору. Для прикладу, ЄС створив підрозділ East StratCom Task Force, що протидіє дезінформації та водночас просуває позитивний образ Європейського Союзу в країнах Східного партнерства. Це демонструє, що навіть інструменти м'якої сили потребують балансування між відкритістю та безпекою.

Визначальним чинником ефективності м'якої сили є її легітимність [71]. Держава може мати чудові культурні ресурси та сучасну дипломатичну інфраструктуру, але якщо її зовнішня політика суперечить задекларованим цінностям, привабливість значно зменшується. Інакше кажучи, м'яка сила потребує відповідності між словами та діями. У цьому контексті приклад Японії є надзвичайно показовим: країна послідовно реалізує концепцію мирного розвитку, що відображається як у її конституційній моделі, так і в її активній участі у світових гуманітарних і наукових ініціативах. Саме тому японська культура (аніме, мода, література, технології), сприймається світом як продукт мирної, інноваційної та стабільної нації [47].

У міжнародних відносинах м'яка сила також тісно пов'язана з конкуренцією наративів. Держави прагнуть не лише представити себе привабливо, але й закріпити певні інтерпретації подій, норм та цінностей. Це особливо помітно у контексті глобальних конфліктів, коли інформаційні наративи стають полем боротьби. М'яка сила, спрямована на формування довіри до власної позиції, допомагає державам отримувати підтримку міжнародної спільноти, зміцнювати коаліції та легітимізувати власні дії. У цьому ракурсі Україна, наприклад, активно використовує культурну дипломатію, цифрові комунікації та залучення міжнародних лідерів думок для формування глобальної солідарності в умовах воєнної агресії [3]. Її культурні ініціативи, документальні проєкти, мистецькі програми та дипломатичні виступи суттєво посилили міжнародну підтримку, доводячи, що м'яка сила може бути критичним інструментом у період загрози.

Також зазначимо, що використання м'якої сили дійсно суттєво впливає на формування та утримання глобального лідерства, оскільки воно доповнює традиційні механізми владного впливу й дозволяє державам діяти не лише через примус, а через привабливість і добровільне визнання їхнього авторитету [70]. У сучасній системі міжнародних відносин, де військова та економічна могутність уже не гарантує автоматичного домінування, саме м'яка сила перетворюється на ключовий інструмент конкурентної боротьби між провідними глобальними акторами. Передусім м'яка сила формує легітимність лідерства. Держава, що має потужний культурний потенціал, стабільні політичні інститути, привабливу модель розвитку та послідовну зовнішню політику, сприймається як природний центр впливу. Це добре видно на прикладі США, чий глобальний авторитет базується не лише на військовому потенціалі, а передусім на привабливості американських цінностей, освіти, інновацій та культурної індустрії [11]. Саме поєднання Голлівуду, Силіконової долини, провідних університетів і демократичної ідеології створило ефект «мрії», що дозволив США утримувати глобальне лідерство упродовж десятиліть.

По-перше, м'яка сила визначає здатність держави формувати глобальні норми та правила, тобто впливати на те, яким буде міжнародний порядок. Лідери, які володіють значним м'яким потенціалом, можуть задавати стандарти в освіті, технологіях, захисті прав людини, екологічній політиці, культурному розвитку чи економічній взаємодії. Європейський Союз, наприклад, реалізує так звану «нормативну силу» (normative power Europe), просуваючи стандарти демократії, верховенства права, прозорості та сталого розвитку [41]. По-друге, м'яка сила є ефективним інструментом створення стабільних коаліцій та партнерств. Країни, які сприймаються як привабливі та передбачувані, легше отримують підтримку союзників, оскільки їхнє лідерство не асоціюється із примусом. Наприклад, Японія, незважаючи на обмеженість військової активності, активно формує міжнародні коаліції у сфері інновацій, гуманітарних проєктів, розвитку інфраструктури та екологічної безпеки [47]. По-третє, м'яка сила дозволяє державам зміцнювати власний національний бренд, що у свою чергу впливає на їхні економічні можливості, інвестиційний потенціал та глобальну конкурентоспроможність. Південна Корея завдяки «корейській хвилі» (Hallyu) перетворила культуру на економічний актив і піднялася до рівня провідних світових інноваційних центрів [47].

Окрім того, використання м'якої сили дозволяє державам конкурувати за увагу та довіру глобальної аудиторії, що є надзвичайно важливим у період інформаційних війн і дезінформаційних кампаній. Той актор, який володіє здатністю формувати позитивні наративи, культурну присутність і привабливий образ майбутнього, фактично здобуває важливу перевагу в глобальному змаганні. Саме тому Китай активно інвестує в розвиток інститутів Конфуція, міжнародної освіти, глобальних ЗМІ та власних цифрових платформ [8]. Не менш важливо, що м'яка сила стає визначальним чинником довготривалого лідерства, оскільки її ефект накопичується та створює стійку основу міжнародного авторитету. Жорстка сила може забезпечити короткострокову вигоду, але саме м'яка сила формує довіру,

престиж і культурну привабливість, які не руйнуються навіть за умов тимчасових криз. Як показує приклад Франції, її культурний вплив (мова, мода, мистецтво, освіта), протягом століть підтримує статус держави як важливої цивілізаційної сили, незалежно від економічних коливань або політичних змін. Загалом використання м'якої сили стає критичним елементом глобального лідерства, адже дозволяє державам не лише впливати на поведінку інших акторів, але й формувати глобальні уявлення, норми та цінності. У світі, де межі між політикою, культурою та інформацією дедалі більше розмиваються, саме м'яка сила визначає, хто стане справжнім лідером, не тільки через силу армії чи глибину економіки, а через здатність переконувати, надихати й формувати бачення майбутнього, яке інші вважатимуть привабливим.

У підсумку м'яка сила є складним, багатовимірним і динамічним явищем, що поєднує культуру, цінності, політичну репутацію та комунікаційні стратегії в єдиний механізм впливу. Вона не замінює жорстку силу, але створює додаткові можливості для мирного співробітництва, формування альянсів і зміцнення міжнародного авторитету. У сучасному світі, де інформаційний простір став майданчиком конкуренції, а цінності стали новою формою сили, м'яка сила дедалі більше визначає успіх зовнішньої політики.

1.2. Теоретичні підходи до аналізу інструментів «м'якої сили» у зовнішній політиці

Теоретичні підходи до аналізу інструментів «м'якої сили» у зовнішній політиці становлять важливий дослідницький напрям у сучасних міжнародних відносинах, оскільки вони дозволяють зрозуміти механізми впливу держав на глобальні процеси через нематеріальні ресурси. Поняття «м'якої сили» визначає здатність держави досягати бажаних результатів не примусом чи економічним тиском, а завдяки привабливості власної культури, політичних цінностей і зовнішньополітичних практик [74]. Проте, незважаючи на

загальноприйнятність цієї дефініції, різні теоретичні школи по-своєму трактують інструменти м'якої сили та їхнє місце в сучасній зовнішній політиці. Власне, аналіз цих інструментів дає змогу зрозуміти, як держави формують образ, здійснюють культурну експансію, розширюють комунікаційний вплив та, що важливо, зміцнюють міжнародну суб'єктність [38, с. 27-29].

У межах ліберального підходу м'яка сила розглядається як ключовий елемент побудови співпраці, заснованої на взаємозалежності та інституціональній взаємодії. Ліберали підкреслюють, що інструменти м'якої сили на кшталт культурної дипломатії, освітнього обміну та транснаціональних комунікацій сприяють формуванню довіри між державами. Наприклад, програми академічних стипендій, ініційовані США, зокрема Fulbright, або стипендіальні програми ЄС, як-от Erasmus+, не лише сприяють підготовці нових поколінь фахівців, а й створюють мережі впливу, які підсилюють позиції держав у довгостроковій перспективі [36, р. 990-995]. Тут культура та освіта виступають інструментами формування позитивного міжнародного іміджу, який, у свою чергу, відкриває шлях до партнерств, інвестицій та політичної підтримки.

Натомість у межах неореалістичного підходу інструменти м'якої сили розглядаються більш прагматично, не як самостійний ресурс, а як доповнення до «жорсткої» сили. Неореалісти стверджують, що м'яка сила є ефективною лише тоді, коли вона спирається на матеріальні ресурси держави та її здатність гарантувати безпекові чи економічні вигоди партнерам [77]. Тобто інструменти культурного або інформаційного впливу реалізуються не у вакуумі, а в межах ширшої стратегії забезпечення національних інтересів. Наприклад, Китай активно поєднує інструменти м'якої сили, зокрема діяльність Інститутів Конфуція, популяризацію китайської мови та культури, культурні фестивалі із масштабними інвестиційними проектами в межах ініціативи «Один пояс, один шлях» [4, с. 45-48]. Саме така синергія дозволяє Пекіну зміцнювати свій вплив

у країнах Африки та Південно-Східної Азії, де культурна привабливість підсилюється реальними економічними вигодами.

Конструктивістський підхід, зі свого боку, наголошує на ролі ідентичностей, цінностей та соціально сформованих уявлень про держави. Згідно з цією традицією, інструменти м'якої сили є ефективними лише тоді, коли вони узгоджені з образом держави, що склався в міжнародному середовищі [70]. Франція традиційно асоціюється з культурою, мистецтвом, правовими стандартами та демократичними практиками, що зумовлює успіх діяльності Французького інституту, Alliance Française та численних гуманітарних програм. У межах конструктивізму інструменти м'якої сили – це, передусім, комунікативні практики, за допомогою яких держава формує власну міжнародну ідентичність і закріплює її через повторювані символічні дії.

Окремого розгляду потребує розширений підхід Дж. Ная до «смайт-силової» парадигми. У цьому контексті інструменти м'якої сили виступають елементом ширшої стратегії, яка поєднує переконання, кооперацію, дипломатію, економічні переваги та здатність до силового стримування [72]. Най підкреслює, що у сучасному глобалізованому світі жоден інструмент, ані культурний, ані військовий, не є достатнім сам по собі. Ефективна зовнішня політика передбачає здатність держави вибудовувати комбінацію ресурсів відповідно до конкретного контексту. Наприклад, діяльність НАТО у сфері «публічної дипломатії» спрямована не лише на просування демократичних цінностей, а й на пояснення місії та ролі Альянсу через інформаційні кампанії, відкриті заходи, партнерські програми та комунікаційну взаємодію з громадянським суспільством [32]. Маркетингово-комунікаційні підходи до аналізу інструментів м'якої сили пропонують розглядати їх як різновид національного брендингу. У межах цієї логіки держава виступає «брендом», який потребує стратегічного позиціонування, підтримки позитивної репутації та активного комунікативного залучення [47]. Наприклад, Велика Британія активно використовує BBC World Service як платформу для поширення власного бачення міжнародних подій, а також як канал культурного та

інформаційного впливу. Аналогічно Південна Корея, спираючись на феномен К-поп та корейського кіно, побудувала потужну інфраструктуру культурної дипломатії, що не лише підсилює її міжнародний престиж, а й відкриває простір для економічної експансії.

Не менш важливим є критичний підхід до аналізу інструментів м'якої сили, який наголошує на прихованих механізмах домінування. Представники критичної теорії зазначають, що культурний або інформаційний вплив може маскувати нерівність у міжнародній системі [40]. Наприклад, поширення американських культурних продуктів (фільмів, музики, освітніх матеріалів) розглядається як інструмент утвердження культурної гегемонії, що впливає на поведінку та цінності інших держав. У практичній площині інструменти м'якої сили реалізуються через широкий спектр механізмів: культурні центри, міжнародне мовлення, освітні програми, гуманітарні ініціативи, спортивну дипломатію, діяльність неурядових організацій, цифрові комунікації. Причому в умовах цифровізації ці інструменти зазнають трансформації: нові медіа, соціальні мережі, онлайн-платформи дозволяють державам охоплювати глобальні аудиторії та формувати комунікаційні кампанії у реальному часі [92]. Це відкриває перспективи для «цифрової м'якої сили», яка поєднує традиційні культурні та інформаційні засоби з технологічними можливостями.

У контексті інструментів «м'якої сили» особливої уваги заслуговує феномен лідерства, адже саме здатність держави позиціонувати себе як морального, культурного або інтелектуального лідера визначає рівень її привабливості у міжнародній системі [38, с. 28-30]. Лідерство в цьому випадку не обмежується класичним розумінням домінування чи примусу; воно передбачає, насамперед, вміння формувати переконливі ідеї, цінності та моделі розвитку, які інші держави сприймають як бажані або гідні наслідування. У науковій літературі це інколи називають «нормативним лідерством», коли держави встановлюють стандарти, окреслюють орієнтири та визначають рамки міжнародної поведінки [26, с. 104]. Прикладами таких держав є країни Скандинавії, які завдяки акценту на правах людини, соціальній рівності та

екологічній політиці здобули репутацію «моральних лідерів» і використовують цю репутацію як потужний інструмент м'якої сили.

Розглядаючи лідерство як інструмент м'якої сили, варто підкреслити важливість привабливої наративності. Держава, яка здатна запропонувати переконливу історію про власну ідентичність, місію та роль у світі, формує не лише позитивне сприйняття, але й здатність впливати на поведінку інших. США протягом десятиліть просували ідею «американської мрії», яка стала глобальним символом свободи, можливостей і розвитку. Цей наратив, попри дискусійність, виконував роль інструменту лідерства, який сприяв поширенню американських культурних, політичних та економічних моделей [71, с. 94-96]. У сучасному контексті Європейський Союз намагається утвердити себе як лідер у сфері зеленої трансформації, пропонуючи моделі «зеленого курсу», кліматичної відповідальності та сталого розвитку [41, с. 752-754]. Тим самим ЄС використовує нормативне лідерство як інструмент м'якої сили, що впливає на міжнародні стандарти та поведінкові очікування інших акторів. З іншого боку, лідерство може реалізовуватися через інструменти культурної дипломатії, коли держава вибудовує мережу культурних центрів, підтримує мовні програми, забезпечує участь у міжнародних виставках та фестивалях [50, с. 178-180]. Франція, завдяки активності Alliance Française, постійно утримує статус глобального культурного лідера. Аналогічно, Південна Корея, використовуючи феномен «корейської хвилі», створила практично унікальний інструмент м'якої сили, заснований на масовій культурі, музичній індустрії та інноваційних медіапродуктах. Тут лідерство проявляється у здатності впливати на культурні вподобання світу, формувати тренди та здійснювати культурну експансію у ненасильницький спосіб.

Концепція «лідерства через приклад» (leadership by example) також відіграє важливу роль у теорії м'якої сили. Якщо держава демонструє ефективне управління, високий рівень демократії, прозорість інституцій та інноваційність економіки, вона стає моделлю для інших [74, с. 122-125]. Наприклад, Канада часто позиціонується як держава, що поєднує високий

рівень економічного розвитку з політикою мультикультуралізму та соціальної інклюзії, що підсилює її міжнародну привабливість. Таке лідерство, що ґрунтується на власних успіхах, створює довіру до держави і дозволяє ефективніше застосовувати інструменти м'якої сили, адже позитивний імідж стає платформою для подальшого впливу. Не можна оминати увагою і концепцію «інтелектуального лідерства», коли держава або її інституції стають центрами знань, наукових інновацій або ідейних дискусій. Наприклад, вплив американських університетів (Гарварду, Стенфорда), не обмежується академічним простором. Вони фактично виконують роль інституцій глобального лідерства, формуючи покоління експертів і лідерів, які згодом займають ключові політичні та економічні позиції у різних країнах світу [36, с. 994-997]. Аналогічна тенденція простежується у діяльності німецьких політичних фондів, які, здійснюючи освітні та аналітичні проєкти, формують інтелектуальні платформи для політичного діалогу. Це також є інструментом м'якої сили, який дозволяє державі поширювати власні ідеї та концепції в глобальному масштабі.

Важливим у контексті лідерства як інструменту м'якої сили є здатність держави формувати міжнародні коаліції. Тут лідерство проявляється не у диктаті чи примусі, а у здатності об'єднувати держави навколо спільних ідей, норм і цінностей. Прикладом такого лідерства є роль Німеччини в Європейському Союзі, де вона виступає рушієм інтеграційних процесів, зберігаючи баланс між власними інтересами та потребою в колективному управлінні [41, с. 755]. Аналогічно, Японія активно просуває концепцію «вільного та відкритого Індо-Тихоокеанського регіону», використовуючи інструменти економічної, освітньої та культурної дипломатії для побудови партнерств із країнами Південно-Східної Азії. У сучасній міжнародній системі, що характеризується невизначеністю, інформаційними війнами та конкуренцією великих держав, лідерство як інструмент м'якої сили набуває нової ваги. Воно вже не зводиться лише до культурної або нормативної переваги; навпаки, воно поєднує здатність держави пропонувати глобальні рішення, ефективно

реагувати на кризи та водночас формувати позитивне сприйняття власних політичних дій [70, с. 4-6]. Зрештою, м'яка сила завжди сильніша там, де існує лідерство, здатне надихати, створювати нові смисли та задавати напрям розвитку міжнародних процесів.

Зазначимо, що лідерство у зовнішній політиці – це багатогранний інструмент м'якої сили, який охоплює моральний авторитет, культурну привабливість, комунікаційну спроможність, інтелектуальні ресурси та здатність до коаліційного будівництва. Воно формує той «політичний магнетизм», що забезпечує державам можливість впливати на світ не через силу зброї, а через силу ідей, моделей розвитку та переконливих. Саме тому для сучасних держав, зокрема й України, розвиток таких форм лідерства стає ключовим чинником підвищення міжнародного авторитету та розширення дипломатичних можливостей.

1.3. «М'яка сила» як інструмент глобального впливу в умовах сучасної міжнародної системи

«М'яка сила» в умовах сучасної міжнародної системи посідає особливе місце серед інструментів зовнішньої політики держав, оскільки вона, на відміну від традиційних механізмів «жорсткої сили», ґрунтується не на примусі або економічному тиску, а на привабливості, добровільному наслідуванні та формуванні позитивного образу держави у світовій свідомості [38, с. 25-27]. У цьому сенсі м'яка сила стала своєрідною відповіддю на складність і багатовимірність глобалізованого світу, де інформація, соціальна взаємодія, культурні практики та інституційні цінності відіграють дедалі важливішу роль. Показово, що у світі, який переживає, з одного боку, надмірну поляризацію, а з іншого, зростання взаємозалежності, саме здатність створювати позитивні смисли, формувати привабливі моделі розвитку та задавати стандарти політичної поведінки фактично стає елементом глобальної конкуренції між державами та регіональними блоками.

Власне, м'яка сила складається з трьох ключових компонентів: культурної привабливості, політичних цінностей і зовнішньої політики, що сприймається як легітимна та морально виправдана [71, с. 94-96]. Проте, незважаючи на уявну абстрактність цих чинників, саме вони безпосередньо впливають на здатність держав формувати сприятливе зовнішнє середовище. Наприклад, культурні індустрії Південної Кореї, від К-поп до кінематографа, створили глобальний феномен «корейської хвилі», який різко підвищив міжнародний імідж країни, а також сприяв розвитку туристичного сектору й експорту товарів. Інакше кажучи, успіх «м'якої сили» Південної Кореї не був випадковим: він спирався на системну державну політику, довготривалі інвестиції у креативні індустрії та продумане стратегічне просування бренду країни. Ще одним ефектним прикладом є діяльність КНР, яка, усвідомлюючи зростання власної економічної та політичної ваги, протягом останніх двох десятиліть активно інвестує у культурну, освітню і гуманітарну дипломатію [18]. Так, мережа Інститутів Конфуція, створена КНР для популяризації китайської мови та культури, стала одним з найбільших інструментів культурного впливу у світі [2, с. 65-68]. Водночас Пекін активно просуває концепції «мирного розвитку», «спільної долі людства» та інші ідеологічні наративи, прагнучи зміцнити довіру міжнародної спільноти й продемонструвати альтернативний шлях розвитку [33]. Зрозуміло, що такі зусилля викликають різні оцінки: з одного боку, вони сприяють міжкультурному діалогу, а з іншого, породжують дискусії про межі між «м'якою» та «гострою» силою, коли гуманітарні інструменти стають інструментами політичного впливу [40]. Не менш показовим є приклад США, які протягом десятиліть залишаються однією з провідних держав у сфері м'якої сили завдяки унікальному поєднанню культурної індустрії, інноваційної економіки та привабливої моделі ліберальної демократії [11, с. 183-186]. Американські університети традиційно очолюють світові рейтинги, тим самим підсилюючи академічний престиж США та залучаючи таланти з усього світу. Голлівуд, у свою чергу, відіграє роль глобального виробника символів, міфів та

уявлень про свободу, справедливість і «американську мрію». Саме через такі канали формується довіра до американських інститутів, толерантності, відкритості та культури підприємництва, що значною мірою впливає на здатність США мобілізувати підтримку своїх ініціатив на міжнародній арені [6, с. 18-20].

Водночас у сучасній міжнародній системі, що характеризується появою нових технологій, зростанням ролі соціальних мереж, посиленням боротьби за інформаційні простори та підвищеною чутливістю суспільств до зовнішніх впливів, інструменти м'якої сили зазнають суттєвої трансформації. По-перше, значно розширилася сфера цифрової дипломатії, коли держави використовують соціальні платформи для комунікації зі світовою аудиторією [92]. Наприклад, офіційні акаунти України у X (Twitter) та інших соціальних мережах стали важливим інструментом зміцнення міжнародної солідарності після початку повномасштабної війни з РФ. Через поєднання гумору, емоційних звернень, фактологічних даних і дипломатичної риторики Україна ефективно привертає увагу світових медіа та політичних лідерів, що демонструє нову динаміку м'якої сили у кризових умовах. По-друге, цифрове середовище дало новий імпульс культурній глобалізації. Стріменгові платформи, такі як Netflix, HBO чи Disney+, формують транснаціональні аудиторії, одночасно створюючи нові майданчики для конкуренції культурних продуктів. У результаті держави з розвиненими креативними індустріями отримують додаткові можливості для поширення власних ідентичностей та цінностей. Наприклад, домінування американських серіалів і фільмів сприяє поширенню модерністських ідей, мультикультуралізму та демократичних норм, тоді як зростання популярності індійського кінематографу чи турецьких телесеріалів формує нові центри культурного тяжіння.

Ще одним важливим аспектом сучасної м'якої сили є зростання ролі громадської дипломатії та діяльності недержавних акторів [16, с. 80-83]. Зокрема, міжнародні неурядові організації, благодійні фонди, університети, аналітичні центри та навіть окремі знаменитості дедалі частіше формують

імідж країни у глобальному просторі. Наприклад, британські НУО, такі як Oxfam чи Amnesty International, багато років впливають на сприйняття Великої Британії як держави, що підтримує права людини та гуманітарні ініціативи. Натомість активна діяльність таких світових зірок, як Анджеліна Джолі, створює додатковий моральний капітал для країн, які вони представляють або з яких походять. Однак у сучасному світі м'яка сила не позбавлена суперечностей. Вона стає об'єктом політичної боротьби, інколи маніпуляцій, а часом, елементом геополітичного протистояння. Одним із прикладів є змагання між США та Китаєм у сфері технологій, освіти, інформаційних ресурсів та інтерпретації глобальних норм [35, с. 492-496]. Пекін просуває альтернативні міжнародні інституції, як-от Азійський банк інфраструктурних інвестицій, або глобальні ініціативи, такі як «Пояс і шлях», намагаючись створити власну мережу впливу, що базується на взаємовигідності та інклюзивності [91]. У відповідь США посилюють інформаційні кампанії щодо захисту демократичних цінностей, свободи слова та прав людини, наголошуючи на непрозорості китайських політик і ризиках залежності [15].

Попри все це, м'яка сила залишається важливою складовою сучасних міжнародних відносин, оскільки вона забезпечує довготривалу підтримку, формує позитивну репутацію та сприяє встановленню довіри, ресурсу, який дедалі більше визначає ефективність дипломатії у XXI столітті [38, с. 25-26]. Успіх держави у сфері м'якої сили залежить від здатності запропонувати світові не лише матеріальні переваги або політичні ініціативи, а й переконливі наративи, цінності та моделі розвитку. Інакше кажучи, у сучасних умовах м'яка сила перетворюється на складний комплекс стратегічних комунікацій, культурних потоків і політичних смислів, у межах яких формується нова архітектура глобального впливу. У цьому контексті важливо підкреслити, що ефективність «м'якої сили» значною мірою визначається внутрішньою стабільністю держави, рівнем її демократичності, економічною спроможністю та моральною привабливістю [7, с. 212]. Тобто країна, яка демонструє високий рівень корупції, політичні переслідування або порушення прав людини,

апріорі втрачає потенціал для транслювання своїх цінностей назовні, навіть якщо вкладає значні ресурси у культурну чи комунікаційну дипломатію. Саме тому, наприклад, скандинавські держави: Данія, Швеція, Норвегія, традиційно входять до рейтингів Global Soft Power Index завдяки стійким демократичним інститутам, високому рівню соціальної відповідальності та ефективному державному управлінню [47]. Їхній імідж «моральних лідерів» забезпечується не лише зовнішньою активністю, а й реальними внутрішніми успіхами, які викликають довіру на міжнародному рівні.

Водночас м'яка сила стає дедалі важливішим чинником і для держав, які перебувають у стані конфлікту або змушені протистояти зовнішнім загрозам. Приклад України після 2014 року є показовим: саме через публічну дипломатію, підтримку міжнародних партнерів, стратегічні комунікації та демонстрацію відданості демократичним цінностям країна змогла сформувати широку коаліцію підтримки у світі [16, с. 82-84]. Після 2022 року цей потенціал зріс у геометричній прогресії: міжнародні кампанії #StandWithUkraine, культурні ініціативи (як-от участь українських музикантів на міжнародних фестивалях), фільми та документальні проекти, виступи Президента України у парламентах різних країн, активна робота дипломатичних місій, усе це суттєво посилило м'який імідж держави. Більше того, український приклад демонструє, що м'яка сила може стати не лише інструментом впливу, а й механізмом виживання, коли підтримка міжнародної спільноти прямо залежить від здатності країни комунікувати свою позицію, правду та цінності.

Цікаво також, що у XXI столітті м'яка сила набуває дедалі більш децентралізованого характеру: вона перестає бути монополією держав і поширюється серед нових типів акторів [71, с. 105]. Глобальні міста, такі як Нью-Йорк, Лондон, Париж, Сеул або Сінгапур, починають відігравати роль самостійних генераторів привабливості, змагаючись за інвестиції, туристів, освітні програми та культурні події. Так само важливими стають транснаціональні корпорації, наприклад, бренди Google, Tesla чи Samsung формують не лише економічні, а й культурні уявлення про інноваційність,

якість і майбутнє. Таким чином, сучасна м'яка сила виходить за межі дипломатичних протоколів і стає інтегрованим простором взаємодії держави, бізнесу, громадянського суспільства та глобальних медіа. Поряд із цим, важливо зазначити, що з посиленням конкуренції у сфері м'якої сили зростає й кількість ризиків. Держави, які мають авторитарні політичні режими, нерідко намагаються використовувати культурні або гуманітарні інструменти для прихованого впливу, просування пропагандистських наративів або підризу довіри до демократичних інститутів інших країн [40, с. 2455-2457]. Саме тому у міжнародному дискурсі дедалі частіше з'являється поняття «гострої сили» – термін, який описує використання культурних та інформаційних ресурсів для маніпуляцій, тиску або прихованого впливу на інші держави. Приклади таких практик можна побачити у діяльності деяких іноземних медіа, які працюють під контролем державних структур та поширюють дезінформаційні матеріали, маскувані політичного впливу під культурні програми або інтервенції у внутрішні політичні дебати шляхом діяльності псевдогромадських організацій.

Отже, «м'яка сила» у XXI столітті – це не просто інструмент просування культурних чи гуманітарних ініціатив. Це стратегічний ресурс, що дозволяє державам формувати геополітичний простір через образи, цінності, моделі розвитку та символи, здатні резонувати з глобальною спільнотою. У світі, де традиційні інструменти впливу демонструють обмежену ефективність, а війни дедалі частіше відбуваються у площині смислів, інформації та емоцій, саме м'яка сила стає тим механізмом, що визначає здатність держави бути почутою, підтриманою та визнаною. І, що важливо, майбутня архітектура міжнародних відносин значною мірою залежатиме не лише від військової чи економічної могутності, а й від того, хто здатен сформувати найбільш привабливу, етичну та переконливу картину світу. Ті держави, які поєднують внутрішню стійкість, відкритість, інноваційність та ціннісну привабливість, отримують суттєву перевагу у світовій конкуренції, адже формують не лише зовнішній імідж, а й норми, які визначають майбутнє міжнародної взаємодії.

Висновки до розділу 1

Передусім, можна зробити висновок, що концепт «м'якої сили», запропонований Дж. Наєм, окреслює здатність держави досягати бажаних результатів не шляхом примусу чи економічного тиску, а за допомогою привабливості власних цінностей, культури, політичної моделі та зовнішньополітичних рішень. Власне, у цьому контексті стає очевидним, що «м'яка сила» є не лише альтернативою традиційним інструментам впливу, але й важливим підґрунтям довіри та довгострокового партнерства між державами. Більше того, вона формує особливий тип міжнародної взаємодії, де пріоритетними стають символічні ресурси та здатність держави конструювати позитивний імідж.

Розгляд теоретичних підходів до аналізу інструментів «м'якої сили» дозволяє стверджувати, що реалізація цього потенціалу залежить від якості стратегічної комунікації, інституційного забезпечення й культурної політики. Наприклад, ліберальний підхід підкреслює значення міждержавної взаємозалежності та співпраці, тоді як конструктивістський, акцентує на ролі ідентичностей, норм і смислів, що формують сприйняття держави в міжнародному середовищі. Додатково, у межах критичних теорій «м'яка сила» розглядається як елемент боротьби за домінування в символічному просторі, де значення мають не лише матеріальні ресурси, а й здатність формувати глобальні дискурси.

У підсумку, «м'яка сила» у сучасній міжнародній системі постає потужним інструментом глобального впливу, що, між іншим, дозволяє державам зміцнювати власні позиції у світі без застосування насильства. Зрештою, у період зростання міжкультурних контактів, технологічної взаємодії та інформаційної конкуренції її значення лише посилюється, адже ефективність зовнішньої політики дедалі більше залежить від здатності держави комунікувати, переконувати та створювати привабливі смисли для міжнародної спільноти.

РОЗДІЛ 2. КОНЦЕПЦІЇ «М'ЯКОЇ СИЛИ» У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ США ТА КНР

2.1. Основні інституції, механізми та інструменти реалізації «м'якої сили» США

Інструменти та механізми реалізації «м'якої сили» США формують складну та багаторівневу систему впливу, яка, між іншим, є результатом поєднання історично напрацьованих практик, сучасних технологічних рішень та стратегічного бачення глобального розвитку [11, с. 183]. Відтак, «м'яка сила» США не зводиться лише до культурних продуктів чи популярності американського способу життя, хоча ці елементи, безумовно, відіграють суттєву роль; вона включає цілісну інфраструктуру інституцій, що забезпечують трансляцію цінностей, норм і моделей поведінки, здатних формувати прихильність та довіру інших держав і суспільств. Особливістю американської моделі, як відомо, є її гнучкість та здатність адаптуватися до нових міжнародних реалій, у тому числі до гібридних загроз, цифрової конкуренції та зростання альтернативних центрів сили, що активізувалися у XXI столітті [38, с. 28]. Одним із ключових інституційних центрів реалізації «м'якої сили» США виступає Державний департамент, у структурі якого функціонують спеціалізовані підрозділи, відповідальні за публічну дипломатію та міжнародні комунікації. Бюро з питань освіти і культури (Bureau of Educational and Cultural Affairs), створене ще у 1961 році, символізує довготривалу орієнтацію Вашингтона на формування міжнародних освітніх та культурних зв'язків як інструментів зовнішньої політики [32]. Саме ця інституція адмініструє всесвітньо відомі програми Fulbright, FLEX, Global UGRAD та інші, що щороку охоплюють тисячі студентів, науковців і молодих лідерів з різних країн світу. Через освіту, наукові обміни та міжкультурні контакти США, фактично, створюють довготривалу мережу прихильників та агентів інтелектуального впливу, що в майбутньому стають елітами у своїх державах [27, с. 446].

Іншим важливим елементом американської «м'якої сили» є програми культурної дипломатії. Міністерство закордонних справ США підтримує велику кількість мистецьких та культурних ініціатив: музичні турне, театральні постановки, виставки сучасного мистецтва, лекційні тури відомих американських митців та науковців. Наприклад, програма Arts Envoy регулярно направляє представників культурної індустрії США до інших країн, де вони проводять майстер-класи, беруть участь у дискусіях і презентаціях, тим самим розширюючи уявлення міжнародної аудиторії про американську культуру. У свою чергу, через American Film Showcase Сполучені Штати активно поширюють документальні та художні фільми, які, між іншим, формують позитивне сприйняття американських соціокультурних наративів [20, с. 132].

Важливою інституцією, що забезпечує інформаційний складник «м'якої сили», виступає Агентство США з глобальних медіа (US Agency for Global Media, створене як BBG у 1994 р.). До його структури належать «Голос Америки», «Радіо Свобода/Радіо Вільна Європа», «Радіо Вільна Азія» та інші міжнародні мовники, які транслюють новини та аналітику понад 60 мовами. Хоча ці медіа формально позиціонуються як незалежні, їхній інформаційний вплив на глобальну аудиторію, безумовно, сприяє просуванню демократичних норм, прав людини та американського бачення глобального порядку. Показово, що з початком активізації дезінформаційних кампаній з боку РФ та Китаю США у 2016 р. створили Global Engagement Center, спеціалізовану структуру Державного департаменту, відповідальну за протидію ворожим інформаційним впливам [82]. Значний потенціал «м'якої сили» США зосереджений також у системі міжнародної допомоги. USAID, засноване в 1961 році, стало символом американського гуманітарного та економічного лідерства. Програми розвитку, підтримка демократичних інституцій, боротьба з корупцією, медична допомога та реагування на надзвичайні ситуації, усі ці проєкти, реалізовані у понад 100 державах світу, формують образ США як держави, що сприяє глобальній стабільності й розвитку. Наприклад, у період

пандемії COVID-19 USAID виділив державам-партнерам більше 9 млрд доларів на вакцини, обладнання й підтримку систем охорони здоров'я [57].

Культурна індустрія, або так звана популярна культура США, становить окремих потужний компонент «м'якої сили». Голлівуд, глобальні музичні бренди, популярні телевізійні серіали, відеоігри, мода та цифрові платформи (наприклад, Netflix, Disney, Spotify) поширюють американський стиль життя, моделі поведіння та соціальні цінності. Такі продукти формують емоційний та символічний вимір американського впливу, який часто діє навіть ефективніше, ніж офіційні урядові програми. У цьому контексті доречно згадати, що ще у 1970–1980-х роках поширення американської поп-культури стало одним із неформальних важелів тиску на радянську систему, оскільки створювало привабливу альтернативу для молоді у країнах соцтабору [45]. Вже у XXI столітті цифровізація лише посилила цей ефект, зробивши американські культурні продукти глобально доступними. Окремим, але не менш впливовим інструментом є американські університети та академічні інституції. Гарвард, Єль, Стенфорд, Массачусетський технологічний інститут та інші унів Підсумовуючи, слід наголосити: «м'яка сила» США – це комплексний, багатогранний і стратегічно вибудований інструмент зовнішньої політики, який поєднує інституційні механізми, культурно-освітні ресурси, інноваційні технології та міжнародну допомогу [11, с. 183-185]. Саме ця інтегральність дозволяє США зберігати провідні позиції у глобальній системі, незважаючи на конкуренцію з боку Китаю, ЄС та інших акторів, що активно розвивають власні інструменти впливу. США вдалося створити таку модель «м'якої сили», яка, власне, забезпечує не лише привабливий образ держави, а й довготривалий інтелектуальний, культурний і політичний вплив на міжнародні процеси [38, с. 27-29].

У ширшій перспективі американська «м'яка сила» ґрунтується на домінуванні у глобальному комунікаційному просторі, яке стало можливим завдяки поєднанню економічної потужності, технологічної інноваційності та, що надзвичайно важливо, здатності створювати глобальні наративи. Саме

нарлативи про свободу, демократію, рівність можливостей, верховенство права, підприємницьку ініціативу, становлять ціннісний фундамент американського впливу. Вони, по суті, формують символічний капітал США, який відтворюється через освітні програми, культурну продукцію, медіа, дипломатію та діяльність громадських організацій. З цієї точки зору «м'яка сила» постає не лише сумою окремих інструментів, а цілісною системою нормотворення, яка здатна визначати рамки міжнародної поведінки інших держав [71, с. 94-96]. У цьому контексті важливою залишається роль міжнародних організацій та багатосторонніх ініціатив, у яких США традиційно беруть активну участь. Діяльність США в ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ, ВООЗ чи ООН у цілому дозволяє Сполученим Штатам не лише фінансово впливати на ключові напрями глобального розвитку, а й задавати тематику обговорення, від захисту прав людини до реформування цифрового простору. До слова, повернення США до Паризької кліматичної угоди у 2021 році стало не лише політичним жестом, але й проявом прагнення Вашингтона утверджувати лідерство у питаннях екологічної безпеки та сталого розвитку, що також посилює їхню «м'яку силу» [32].

Особливе місце займає американська ціннісна дипломатія, яка робить акцент на підтримці демократичних інституцій, громадянського суспільства, свободи слова та прав людини. Через програми NED (National Endowment for Democracy), National Democratic Institute (NDI), International Republican Institute (IRI) США реалізують сотні проєктів у різних країнах світу, спрямованих на розвиток виборчих процесів, медійної грамотності, антикорупційної діяльності, організаційної спроможності громадянських рухів [20, с. 132-134]. Це створює ґрунт для формування локальних партнерів, які поділяють базові демократичні цінності та, відповідно, сприяють укріпленню американської присутності в регіонах стратегічного інтересу. Варто також звернути увагу на інноваційну складову американського впливу, пов'язану з розвитком цифрової дипломатії. США одними з перших почали використовувати соціальні мережі як повноцінний інструмент зовнішньої

комунікації. Зокрема, ще у 2009 році Державний департамент запусив ініціативу «21st Century Statecraft», яка передбачала адаптацію зовнішньої політики до нової інформаційної епохи [72, р. 7-9]. Нині американські посольства по всьому світу активно використовують X, Facebook, Instagram, YouTube і TikTok для формування позитивного образу США, оперативного реагування на дезінформацію та налагодження прямої комунікації з громадянами інших держав. У цьому сенсі цифрова дипломатія стала логічним продовженням традиційних механізмів «м'якої сили», забезпечивши їм нову швидкість, масштаб і доступність.

Не менш значущою є й роль США у глобальній науково-технічній співпраці. Саме американські лабораторії, дослідницькі центри й університети є рушійною силою розвитку інновацій — від геномних технологій до штучного інтелекту. Завдяки тому, що ці установи системно залучають іноземних дослідників, формується міжнародна мережа академічних і технологічних зв'язків, які зміцнюють глобальний престиж США. Наприклад, у 2022 році понад мільйон іноземних студентів навчалися у США, що є одним із найвищих показників у світі, а наукові публікації американських університетів стабільно входять до найбільш цитованих [36, с. 990-994]. Усе це формує інтелектуальний вимір «м'якої сили», який має довгостроковий характер та стратегічний ефект. Не можна залишити поза увагою і роль американських технологічних стандартів та інноваційних платформ. Поширення операційних систем, програмного забезпечення, цифрових сервісів, зокрема Google, Apple, Meta, Amazon і Microsoft, створює залежність інших держав від американського технологічного середовища. Ця залежність, що є, по суті, технологічним виміром «м'якої сили», закладає основи для формування глобальних правил, де провідну роль відіграють саме США [47]. Важливо також, що США вміло поєднують «м'яку» та «розумну» силу (smart power), адаптуючи свої інструменти під конкретні регіональні контексти. У країнах Східної Європи акцент робиться на енергетичній безпеці та боротьбі з дезінформацією; у державах Африки на розвитку охорони здоров'я та освіти;

у країнах Азії на технологічному партнерстві, інноваціях та підтримці економічних реформ [6, с. 19-20]. Така регіональна диференціація дозволяє США зберігати гнучкість та адаптивність, що є вирішальним у сучасній багатополярній системі міжнародних відносин.

Узагальнюючи роль та масштабність американської «м'якої сили», варто підкреслити, що вона функціонує як взаємодоповнювальна система, у якій урядові інституції, приватний сектор, неурядові організації та культурні актори створюють поліцентричну мережу впливу. Ця мережа, власне, не лише ретранслює американські цінності чи культурні моделі, але й інтегрує світові практики, адаптує їх та поширює у глобальному вимірі. Саме тому США часто сприймаються не просто як держава, а як «нормативний центр», що задає еталони розвитку у сфері демократії, науки, економіки, медіа та інновацій [38, с. 27]. Американська «м'яка сила» стала тим чинником, який, між іншим, дозволив Сполученим Штатам зберігати провідні позиції навіть у періоди економічних криз, політичної турбулентності чи зовнішньополітичних невдач. Одним із індикаторів ефективності «м'якої сили» США є глобальні рейтинги, зокрема The Soft Power 30 (до 2020 року) та Global Soft Power Index, у яких США стабільно займають верхні позиції [47]. Це свідчить про масштабний вплив американської культури, дипломатії, освіти, цифрових продуктів, міжнародної допомоги та медіа. Показово, що навіть у той період, коли внутрішньополітична поляризація у США посилилася, наприклад, між 2016 і 2021 рр. американські культурні та технологічні корпорації продовжували зміцнювати глобальну присутність, сприяючи збереженню іміджевої привабливості країни.

Однак не можна оминати увагою й проблеми, з якими стикається американська «м'яка сила» у XXI столітті. Зростання впливу Китаю, який активно просуває власні культурні ініціативи (зокрема, Інститути Конфуція), масштабна медійна присутність РФ у вигляді RT і Sputnik, а також розвиток альтернативних моделей міжнародної допомоги зі сторони арабських монархій або Туреччини, створюють серйозну конкуренцію у сфері гуманітарного та

інформаційного впливу [45]. До того ж цифрові платформи, попри свою ефективність, роблять «м'яку силу» більш вразливою до маніпуляцій, дезінформації та технологічних загроз, що вимагає від США постійного оновлення стратегій та інструментів. Ще одним структурним викликом є загальне посилення антиамериканських настроїв у певних регіонах світу, включаючи Близький Схід та деякі держави Латинської Америки, де політика США історично сприймалася як надмірно інтервенціоністська [13, с. 117]. У таких випадках традиційні інструменти «м'якої сили» можуть виявляти недостатню ефективність, а отже Вашингтону необхідно використовувати більш гнучкі та чутливі формати взаємодії, наприклад локальні партнерські програми, культурні проекти із залученням місцевих митців, підтримку освітніх та наукових центрів, що працюють у контексті місцевих потреб.

Проте, незважаючи на зазначені виклики, США демонструють значну здатність до адаптації. Наприклад, у відповідь на глобальні тренди екологізації, американська дипломатія почала активніше просувати «зелений» порядок денний, інвестуючи в програми відновлюваної енергетики, кліматичного партнерства та технологій зниження викидів [32]. У сфері інформаційної політики США активно розвивають інструменти стратегічних комунікацій, удосконалюють механізми верифікації інформації та розбудовують мережі міжнародних партнерств для боротьби з дезінформацією. У царині глобального управління Сполучені Штати знову посилюють участь у багатосторонніх інституціях, що зміцнює їхню нормативну та інституційну присутність. Ключовим чинником успішності американської «м'якої сили» залишається її багатовекторність. США не обмежуються одним каналом впливу, а використовують широкий спектр платформ, від дипломатії та культури до науки, економічної допомоги, інновацій та цифрових технологій [6, с. 19]. Це дозволяє ефективно охоплювати різні соціальні групи, регіони, культурні спільноти й інтелектуальні еліти. Такий підхід забезпечує довготривалу стабільність американського впливу, оскільки він не залежить від однієї інституції або

конкретної політичної адміністрації, а є вмонтованим у саму логіку функціонування американського суспільства, бізнесу, академічної спільноти та культури.

Зазначимо, американська «м'яка сила» – це, безперечно, більше, ніж просто вплив через культуру чи цінності. Це системна модель, що включає державні інституції, приватний сектор, громадянське суспільство, наукові центри та глобальні корпорації, а також розгалужену мережу міжнародних партнерств. США протягом десятиліть будували таку архітектуру впливу, завдяки чому зуміли створити унікальний баланс між глобальною привабливістю та стратегічною присутністю. І як демонструє сучасна міжнародна практика, саме поєднання цінностей, інституційної потужності та технологічних інновацій дозволяє США і надалі залишатися одним із ключових центрів формування глобального порядку, забезпечуючи стабільність, передбачуваність та, що важливо, високий рівень довіри на міжнародній арені.

2.2. Інституційні механізми реалізації «м'якої сили» КНР

Інституційні механізми реалізації «м'якої сили» КНР становлять цілісну, багаторівневу й стратегічно вибудовану систему, що поєднує державні структури, партійні органи, спеціалізовані агентства, медійні платформи, освітні мережі та культурні інституції [14]. Передусім варто підкреслити, що формування цих механізмів є не спонтанним чи ситуативним явищем, а результатом свідомих реформ, які розпочалися ще у 1990-х роках, коли керівництво КНР усвідомило потребу у створенні позитивного міжнародного іміджу після подій 1989 року. Відтак, починаючи з початку 2000-х років, «м'яка сила» стала одним з ключових напрямів зовнішньополітичної доктрини Пекіна, що, власне, і обумовило інституціалізацію відповідних механізмів на державному рівні. В основу системи «м'якої сили» покладено тісну взаємодію між Комуністичною партією Китаю (КПК) та урядовими структурами.

Центральний комітет КПК формує стратегічні настанови щодо просування китайської культури та ідей за кордоном, і, як це неодноразово зазначалося у партійних документах, «створення сприятливого зовнішнього середовища» є стратегічною умовою модернізації країни [9]. Показовим у цьому контексті є 2007 рік, коли Ху Цзіньтао вперше назвав «посилення культурної м'якої сили» одним із пріоритетів урядової політики [8]. Це стало важливою відправною точкою для системного розширення інституційної інфраструктури культурної дипломатії.

Одним з центральних інституційних механізмів реалізації «м'якої сили» виступає мережа Інститутів Конфуція. Перший такий інститут було відкрито 2004 року в Сеулі, і вже протягом кількох років відбулося стрімке поширення цієї моделі. Станом на 2020 рік у світі діяло понад 540 Інститутів Конфуція та більше ніж 1000 класів Конфуція у школах [22]. Вони стали ключовим інструментом культурної дипломатії КНР, оскільки забезпечують викладання китайської мови, знайомлять іноземців з китайськими традиціями, організовують культурні заходи та сприяють розширенню академічних обмінів. Вони працюють під загальною координацією Центру вивчення та поширення китайської мови «Ханьбань», який, у свою чергу, підпорядковується Міністерству освіти КНР [2]. Водночас «м'яка сила» КНР реалізується не лише через освітні механізми, але й через комплексну систему державних медіа. Центральним елементом цієї системи є China Global Television Network (CGTN), створена 2016 року як міжнародна англомовна медіакомпанія на базі CCTV. Окрім того, важливою інституцією є агенція «Сінхуа», яка має кореспондентські пункти більш ніж у 170 країнах. Як наслідок, інформаційний компонент «м'якої сили» забезпечується надзвичайно потужною і розгалуженою медійною інфраструктурою, яка координується Департаментом пропаганди ЦК КПК [46].

Не менш вагомим елементом інституційних механізмів «м'якої сили» виступають китайські фонди та дослідницькі центри, що діють за кордоном. Особливої уваги потребує Китайський фонд міжнародного розвитку (China

International Development Cooperation Agency, CIDCA), створений 2018 року. Через цей механізм Пекін не лише фінансує інфраструктурні проекти, а й підтримує гуманітарні програми, освітні стипендії чи проекти соціального розвитку [44]. Серед інших інституційних інструментів «м'якої сили» слід виділити діяльність Міністерства культури та туризму КНР. Воно координує культурні фестивалі, гастролі, виставки та інші форми культурної експансії. Китай активно просуває національні культурні бренди, такі як «китайська кухня», «китайські бойові мистецтва», «традиційна китайська медицина» [21]. Окрім культурного виміру, істотну роль відіграє освітньо-наукова дипломатія. Через стипендіальні програми Китай щорічно приймає десятки тисяч іноземних студентів. За даними Міністерства освіти КНР, у 2019 році в китайських університетах навчалося понад 490 тисяч студентів з-за кордону, причому значну частину з них фінансували державні гранти [68]. Варто також згадати міжнародні ініціативи, що мають культурно-комунікаційний характер, проте реалізуються у межах загальнонаціональних стратегій. Яскравим прикладом є проєкт «Один пояс, один шлях» (ініційований 2013 року). Окрім економічного виміру, він містить виразний культурно-цивілізаційний компонент, який передбачає створення інституційних платформ для діалогу між культурами, проведення форумів, культурних обмінів та спільних медійних проєктів [91]. У контексті подальшого розвитку інституційних механізмів «м'якої сили» КНР важливо звернути увагу на зростаючу роль цифрових платформ. Китайські технологічні гіганти, такі як Tencent, Alibaba, ByteDance, фактично трансформувалися у нові канали міжнародної комунікації. Наприклад, платформа TikTok стала інструментом формування глобальних тенденцій у молодіжному середовищі [97].

Окремим блоком слід розглянути діяльність китайських бізнес-корпорацій, які виступають своєрідними недержавними агентами м'якої сили. Приміром, компанія Huawei фінансує освітні програми, наукові конференції, технічні лабораторії при університетах. Її програма «Seeds for the Future», започаткована у 2008 році, охопила десятки країн [44]. Важливо й те, що

інституційні механізми м'якої сили КНР охоплюють не тільки зовнішню, але й внутрішню комунікацію. Держава приділяє значну увагу формуванню національної ідентичності та консолідації суспільства навколо ідеї «китайської мрії», проголошеної Сі Цзіньпіном у 2013 році [33]. Китайська кіноіндустрія, до слова, вже кілька років поспіль є однією з найбільших у світі; у 2020 році КНР навіть випередила США за касовими зборами [8]. Цікавим прикладом інституційного підходу до культурного впливу є активний розвиток китайської «публічної дипломатії через спорт» [8]. Зокрема, підготовка та проведення Олімпійських ігор у Пекіні у 2008 році стали потужним каталізатором формування нового образу Китаю як модерної, технологічно розвиненої та відкритої світу держави [9]. Олімпіада була не просто спортивною подією, а комплексним інституційним процесом, у якому брали участь урядові структури, партійні органи, медіа, культурні компанії. Вона заклала фундамент майбутніх великих заходів КНР, зокрема Зимових Олімпійських ігор 2022 року, що також використовувалися для міжнародного іміджевого позиціонування [14].

Не можна оминати увагою й те, що інституційні механізми «м'якої сили» Китаю нерідко поєднуються з елементами «розумної сили», тобто синергією м'яких і жорстких засобів [4]. Наприклад, країни Південно-Східної Азії, беручи участь у китайських інфраструктурних проєктах, паралельно отримують доступ до культурних та освітніх програм, підвищують кількість студентських обмінів, а також беруть участь у регіональних форумах, що просувають китайські цінності. Це дозволяє Пекіну створювати багатоформатні інституційні зв'язки, які зміцнюють його регіональний вплив. Такі механізми особливо помітні у діяльності Організації співробітництва Шанхаю (ОШС), де Китай активно впроваджує програми культурних обмінів, спільних молодіжних форумів, конкурсів традиційного мистецтва [1]. Не менш показовим є факт, що Китай інколи адаптує свої інституційні механізми м'якої сили до особливостей окремих держав або регіонів [21]. В Африці Пекін робить акцент на інституційній підтримці розвитку охорони здоров'я. У 2014

році Китай створив Африкансько-китайський центр з контролю захворювань, який став важливим інструментом м'якої дипломатії під час пандемії COVID-19 [43]. Китайські медичні команди, гуманітарні поставки та співпраця з місцевими міністерствами охорони здоров'я продемонстрували новий формат інституційного впливу, в якому гуманітарна допомога поєднується з політичною присутністю.

Загалом, інституційна структура реалізації «м'якої сили» КНР не є статичною. Вона постійно трансформується відповідно до змін міжнародного середовища та внутрішніх політичних пріоритетів [10]. Саме тому у 2020-х роках спостерігається активний розвиток нових ініціатив, спрямованих на екологічну дипломатію, цифрову гуманітарну співпрацю, боротьбу з бідністю, а також підтримку глобальних ініціатив Пекіна, зокрема «Глобальної ініціативи розвитку» (2021) та «Глобальної ініціативи цивілізацій» (2023) [33]. Ці програми, хоча й мають широке політичне забарвлення, передбачають розбудову інституційних механізмів, що підсилюють культурний, гуманітарний і ціннісний вплив Китаю.

Інструменти реалізації «м'якої сили» КНР формують широкий та внутрішньо диференційований комплекс засобів, які забезпечують системне просування національних цінностей, культурних символів та політично значущих наративів на міжнародній арені [8]. Насамперед варто наголосити, що Китай використовує як класичні інструменти культурної дипломатії, так і новітні форми глобальної комунікації, що дозволяє йому адаптуватися до викликів цифрової епохи [2]. Одним із ключових інструментів виступає просування китайської мови як глобального інструмента міжкультурної взаємодії. Завдяки розширенню мережі Інститутів і Класів Конфуція навчання китайській мові стало частиною освітніх програм у понад сотні держав, причому Китай активно підтримує підготовку викладачів, розробку навчальних матеріалів та проведення мовних і культурних конкурсів, таких як «Китайський міст», започаткований у 2002 році. Це створює комунікаційні

канали, що зміцнюють довіру до КНР та сприяють формуванню позитивних асоціацій із китайською культурою [21].

Другим важливим інструментом є культурні події та фестивалі, які Китай організовує у різних частинах світу. До них належать свята Місяця, Китайський новий рік, фестивалі народних ремесел, гастролі знаменитих театрів та художніх колективів. Такі події забезпечують м'яку культурну присутність і дозволяють Пекіну демонструвати різноманітність власної культурної спадщини. Показовим є те, що у 2019 році Китай провів понад 3000 міжнародних культурних заходів за кордоном, що свідчить про масштабність і стратегічність підходу [17]. Не менш значущим інструментом є створення глобальної інфраструктури медіа та міжнародної комунікації. Китайські державні мегакорпорації (CGTN, «Сінхуа», China Radio International) формують альтернативний глобальний інформаційний простір, у якому Пекін активно конструює власні інтерпретації міжнародних подій. Через документальні фільми, новинні програми, інформаційно-аналітичні платформи Китай просуває такі ключові концепти, як «взаємовигідна співпраця», «побудова спільноти єдиної долі людства», «стабільність і розвиток», що закріплює імідж КНР як відповідального глобального актора [46].

Наступною важливою групою інструментів є освітні та наукові програми. Китай пропонує іноземним студентам тисячі державних стипендій, фінансує академічні обміни, запроваджує спільні дослідницькі центри, а також підтримує переклад китайської наукової та технічної літератури багатьма мовами. Показово, що у 2021 році понад 60 тис. іноземних студентів навчалися у КНР за державними грантами, що робить китайські університети сильним центром м'якої освітньої дипломатії [22]. Значну роль відіграють також економічні інструменти символічного впливу. Проєкти «Один пояс, один шлях» включають не лише інфраструктурні інвестиції, але й культурні компоненти: створення музеїв, реставрацію історичних пам'яток, культурні центри та спільні медійні проєкти. До прикладу, у 2017 році в Пакистані за

підтримки китайських партнерів було відкрито Центр традиційної культури, що став платформою для багаторівневого культурного діалогу [63]. Окремим інструментом є дипломатія спорту. Китай активно використовує спортивні змагання, олімпійські події, міжнародні турніри для просування власного іміджу. Зимові Олімпійські ігри 2022 року стали не лише спортивною подією, а й масштабною інформаційною кампанією, спрямованою на демонстрацію технологічних досягнень країни та її відкритості [18]. Не слід оминати увагою й цифрові інструменти, вони стають дедалі значущими для КНР. Платформи WeChat, Weibo, TikTok формують альтернативні глобальні канали комунікації, у яких поширюються культурні тренди, освітні ініціативи, музика, кінопродукція та соціальні наративи, пов'язані з Китаєм [97].

Наприкінці зазначимо, що інституційні механізми реалізації «м'якої сили» КНР – це складна, багаторівнева система, у межах якої поєднуються партійно-державні структури, урядові агенції, освітні мережі, культурні інституції, медійні корпорації, цифрові платформи та бізнес-актори. Вони працюють синхронно, хоча нерідко виконують різні функції, формуючи цілісну архітектуру глобального впливу. Саме завдяки такій комплексності Китай перестав бути лише економічним гігантом і перетворився на одного з головних акторів світової культурної політики [18]. І, що особливо важливо, інституційна еволюція «м'якої сили» КНР продовжується, адже Пекін усвідомлює, що у XXI столітті символічний вплив стає не менш важливим, ніж економічний чи військовий, а інколи, і вирішальним для підтримання глобального лідерства.

2.3. Компаративний аналіз моделей «м'якої сили» США та КНР та перспективи їхнього впливу на глобальний порядок

Компаративний аналіз моделей «м'якої сили» США та КНР відкриває надзвичайно широкий простір для інтерпретацій, адже, по суті, йдеться про зіставлення двох принципово відмінних цивілізаційних підходів до

формування глобального впливу [28]. Утім, попри очевидну різницю, обидві держави системно впливають на міжнародну систему через привабливість власних цінностей, культурних наративів, інституційних моделей і політичних ідей. США тривалий час залишалися беззаперечним лідером у цій сфері, адже їхня модель базувалася на універсалізмі, інноваційності, демократичних цінностях, глобальній масовій культурі та надзвичайній силі комунікаційних платформ [11]. Натомість Китай, що почав активно розбудовувати власну «м'яку силу» після 2000-х років, застосовує іншу логіку: він спирається на культурну спадщину, цивілізаційні наративи, економічні стимули та дипломатію розвитку [14].

Американська модель «м'якої сили» історично побудована на трьох ключових компонентах: культурі, політичних цінностях і зовнішній політиці. Культура США, зокрема популярна культура, стала справжнім глобальним феноменом ще у середині ХХ століття. Голлівудські фільми, музична індустрія, соціальні мережі, інноваційні технологічні компанії на кшталт Apple або Meta, усі ці елементи формують те середовище, у якому американські символи, ідеї та споживчі стандарти стають частиною повсякденності людей по всьому світу. Примітно, що саме у 1990-х роках культурна експансія США досягла піку завдяки глобалізації та появі інтернету, який значною мірою базувався на американських технологічних розробках [30]. Політичні цінності США: демократія, свобода слова, верховенство права, також функціонують як потужний інструмент «м'якої сили». Наприклад, поширення ідей ліберальної демократії після завершення холодної війни стало можливим не лише завдяки економічній чи військовій домінації США, а й завдяки привабливості цієї моделі для багатьох суспільств, що прагнули модернізації. Звісно, у певні періоди американська зовнішня політика, як-от вторгнення до Іраку у 2003 році, підривала довіру до США та зменшувала їхню привабливість. Проте загалом глобальна правозахисна риторика, підтримка інститутів демократії та інвестиції у розвиток все ще забезпечують США провідні позиції в рейтингах

м'якої сили, наприклад Global Soft Power Index, де США стабільно входять до першої трійки [47].

Китайська модель суттєво відрізняється, і це не випадково: вона відображає іншу політичну систему та іншу цивілізаційну традицію. КНР розглядає «м'яку силу» як інструмент формування позитивного іміджу держави, але у значно більш інституціоналізований та державоцентричний спосіб [8]. Китай активно інвестує у культурну дипломатію: відкриття Інститутів Конфуція, підтримка китайської мови за кордоном, масове виробництво кінематографу, що просуває наративи гармонії, стабільності та процвітання [2]. Наприклад, лише до 2020 року Китай відкрив понад 500 Інститутів Конфуція у понад 140 країнах – це безпрецедентний рівень культурної експансії [21]. Крім того, вагому роль відіграє економічна дипломатія, яка у китайському контексті є невід'ємною частиною «м'якої сили». Ініціатива «Один пояс, один шлях», започаткована у 2013 році, стала найбільшим інструментом глобального впливу КНР у XXI столітті [91]. Розміщення масштабних інвестицій в інфраструктурні проекти (порти, дороги, енергетичні об'єкти) дозволяє Китаю створювати довгострокові партнерські відносини з державами Азії, Африки, Латинської Америки та навіть Європи [63]. Однак, на відміну від США, китайська модель «м'якої сили» стикається з низкою серйозних обмежень. По-перше, політична система Китаю є авторитарною, що значно зменшує привабливість його політичних цінностей для інших держав. По-друге, у багатьох країнах існує недовіра до китайських ініціатив через побоювання щодо втручання у внутрішні справи або прихованих економічних ризиків [104]. По-третє, китайські культурні наративи не завжди можуть конкурувати із західною масовою культурою, що залишається домінуючою у глобальному інформаційному просторі. Попри це, Китай демонструє помітне нарощення впливу в останні два десятиліття. Це дозволило зміцнити його позиції у країнах Глобального Півдня, тоді як США на початку пандемії, навпаки, зосередили увагу на внутрішніх проблемах.

У компаративному контексті можна стверджувати, що США використовують «м'яку силу» значно гнучкіше, менш централізовано й більш багатокомпонентно (Додаток 1). Натомість Китай спирається на державну координацію, стратегічне планування та поєднання культурних, економічних і політичних інструментів, що має як переваги, так і ризики [60]. Якщо американська модель будується на привабливості, що часто народжується «знизу», із суспільних інновацій, то китайська модель є радше ієрархічною та керованою «зверху» [35]. Щодо перспектив впливу на глобальний порядок, то вони безпосередньо залежать від трансформацій міжнародної системи. США, попри внутрішні кризи та виклики, зберігають сформовану за десятиліття мережу союзів, інституційних зв'язків та інформаційної присутності. Американські університети залишаються найпрестижнішими у світі, їхні технологічні корпорації визначають стандарти цифрової епохи, а політичні цінності й надалі приваблюють суспільства, що прагнуть демократизації [75]. Це означає, що у середньостроковій перспективі США навряд чи втратять роль головного носія «м'якої сили» у світі. Китай же, безумовно, нарощуватиме власний вплив, але не без суперечностей. З одного боку, економічне зростання, технологічні інновації (наприклад, у сфері штучного інтелекту), розширення ініціативи «Пояс і шлях» та медіа-експансія робитимуть його дедалі більш вагомим центром тяжіння. З іншого боку, обмежена привабливість політичної моделі, критика щодо прав людини, а також зростання геополітичної напруги зі США та їхніми союзниками, певною мірою стримуватимуть можливості КНР повністю конкурувати з американським культурно-ціннісним впливом [81].

У цій динаміці особливого значення набуває питання регіональної диференціації сприйняття «м'якої сили». Наприклад, у Європі, де домінують ліберально-демократичні цінності, американська модель здебільшого асоціюється зі свободою, відкритістю та інноваційністю, тоді як китайський підхід сприймається з певною обережністю, насамперед через побоювання щодо політичного контролю та економічної залежності [41]. Водночас у

країнах Африки ситуація виглядає інакше: тут Китай часто виступає як ключовий партнер у розвитку інфраструктури, створенні робочих місць та підтримці національних економік. Такі країни як Ефіопія, Кенія чи Нігерія активно співпрацюють з Пекіном, зокрема в межах проєктів, розпочатих після 2013 року [44]. Утім, слід зазначити, що й американські програми розвитку та гуманітарні ініціативи залишаються досить впливовими, особливо у сферах освіти, охорони здоров'я та демократичного врядування [11]. У Південно-Східній Азії спостерігається особливо складний баланс. З одного боку, Китай є найпотужнішим економічним партнером для більшості країн регіону. З іншого, США виступають гарантом безпеки, підтримуючи регіональну стабільність та співпрацюючи через такі формати як AUKUS або розширене партнерство з Індонезією та В'єтнамом [55]. Така двовекторність призводить до того, що держави регіону поєднують економічні вигоди від співпраці з Китаєм із безпековими гарантіями, які надають США. Саме тут проявляється складний характер глобального суперництва двох моделей «м'якої сили»: замість прямої конкуренції виникає своєрідне многополярне переплетення інтересів [35]. У Латинській Америці, своєю чергою, Китай значно активізував свою присутність після 2010 року, розширюючи інвестиції у видобувну промисловість, інфраструктуру та технологічні сектори. Ці дії сприяють зростанню його популярності, хоча й водночас викликають занепокоєння щодо «боргової пастки» [64]. США намагаються утримувати вплив у регіоні через освітні програми, культурні обміни та політичну підтримку демократичних процесів [43]. І хоча американська культура досі має надзвичайну вагу для населення латиноамериканських держав, китайські економічні стимули поступово змінюють регіональний баланс.

У цьому контексті важливо враховувати технологічний вимір «м'якої сили». США мають перевагу у сфері високих технологій, зокрема у розробці штучного інтелекту, унікальних ІТ-продуктів та цифрових платформ, таких як Google, Netflix чи YouTube [98]. Китай же активно просуває власні технологічні платформи, наприклад TikTok, що вже став одним із

найпопулярніших застосунків у світі [97]. Окрім того, Huawei та інші китайські компанії відіграють ключову роль у розвитку інфраструктури 5G, що також створює передумови для посилення китайського впливу у сфері цифрових технологій [46]. Перспективи подальшого розвитку моделей «м'якої сили» США та КНР, з огляду на їхнє системне суперництво, залежать від того, як трансформуватимуться глобальні структури влади. Можна припустити, що у середньостроковій перспективі «м'яка сила» дедалі тісніше переплітатиметься з «жорсткою силою», утворюючи нові конфігурації «смарт-сил», де інфраструктурні інвестиції, військово-політичні союзи, технологічна конкуренція та культурна дипломатія взаємодіятимуть у рамках комплексних стратегій [76]. З одного боку, США зберігають сильні позиції завдяки гнучкості своєї моделі, здатності імпортувати таланти, відкритості до творчості та самооновлення, а також наявності глобальної мережі партнерів [75]. З іншого боку, Китай демонструє стратегічне мислення довгострокового характеру, що дозволяє йому розширювати вплив у тих регіонах, де Захід не завжди пропонує альтернативу. Наприклад, у Центральній Азії Пекін уже став ключовим актором не лише економічно, а й політично, інтегруючи держави регіону в інститути на кшталт ШОС [96]. У ширшому сенсі, конкуренція американської та китайської моделей «м'якої сили» формує нового глобального актора, світову аудиторію, яка дедалі частіше обирає між різними системами цінностей, успішності, культурних символів та технологічних платформ [47]. Саме ця багатомільярдна аудиторія стане вирішальним чинником у визначенні того, яка з моделей виявиться більш впливовою у XXI столітті.

Подальший аналіз перспектив впливу «м'якої сили» США та КНР на глобальний порядок дає змогу краще зрозуміти, яким чином світова система, що поступово трансформується від однополярності до умовної багатополярності, реагуватиме на конкуренцію двох провідних центрів сили [38, с. 25]. Передусім варто наголосити, що сучасна міжнародна система дедалі більше орієнтується на інформаційні, технологічні та комунікаційні ресурси, які стають стратегічними як для держав, так і для наддержавних акторів. У

такому контексті «м'яка сила» перетворюється на ключовий інструмент впливу, що дозволяє не лише змінювати поведінку держав, але й формувати суспільні настрої, політичні орієнтації та моделі розвитку. Саме тому майбутня конфігурація глобального порядку значною мірою залежатиме від того, чия модель виявиться більш ефективною у просуванні власних культурних кодів, наративів та норм [7].

США, завдяки багаторівневій природі своєї «м'якої сили», зберігають широкий спектр можливостей для впливу, особливо у сферах освіти, технологічних інновацій та медіакомунікацій. Американські університети стабільно очолюють світові рейтинги (наприклад, MIT, Harvard, Stanford), а отже, залишаються важливими майданчиками формування глобальних еліт [11, с. 183-184]. Такі програми, як Fulbright, не лише відкривають можливості для академічної мобільності, а й формують довготривалі канали позитивної міжкультурної взаємодії. Крім того, глобальні платформи, створені у США, продовжують визначати інформаційні потоки та стандарти комунікації. Навіть попри певні виклики, пов'язані з конкуренцією з боку Китаю, США мають більш універсалістську, гнучку та привабливу ціннісну модель, яка резонує у багатьох регіонах світу [30]. Китай, зі свого боку, активно розширює горизонти впливу у тих регіонах, де попит на розвиток інфраструктури, інвестиції та технології є особливо високим. Африка, Південна Азія, частково Латинська Америка, саме ці регіони стають простором для утвердження китайської «м'якої сили», що базується на поєднанні економічної привабливості та цивілізаційних наративів [4, с. 45-47]. Програми розвитку, кредитування, будівництво інфраструктурних об'єктів дають Китаю змогу позиціонувати себе не лише як економічного партнера, але й як донора розвитку, що формує позитивний імідж держави серед політичних еліт. Водночас Пекін активно використовує медіадипломатію, розширюючи присутність CGTN, Xinhua та інших державних медіа, які просувають китайське бачення міжнародних подій і глобальних процесів [8, с. 166-167].

Попри це, перспективи домінування Китаю у сфері «м'якої сили» залишаються неоднозначними. Значною мірою це пов'язано з тим, що його політична модель є менш привабливою для багатьох суспільств, особливо тих, які орієнтуються на демократичний розвиток [35, р. 495]. Проблеми з правами людини, обмеження свободи слова та контроль над інформаційним простором створюють образ держави, що пропонує економічні вигоди, але не ціннісний альтернативний шлях, здатний резонувати глобально [28, с. 27-28]. Водночас важливою є еволюція самої структури міжнародної системи. З огляду на зростання ролі глобального Півдня, конкуренція між США та КНР буде дедалі більше залежати від позицій таких країн, як Індія, Бразилія, Індонезія чи ПАР. Саме ці держави формують нові платформи співпраці, зокрема BRICS+, які у перспективі можуть стати тим майданчиком, де різні моделі «м'якої сили» співіснують, взаємодіють і навіть конкурують за вплив на суспільну думку та політичні процеси [15].

У підсумку, порівняння моделей «м'якої сили» США і КНР демонструє, що обидві держави мають значний потенціал для формування глобального порядку, хоча їхні підходи та інструменти є суттєво різними. США покладаються на ціннісну привабливість, інновації, свободу творчості та глобальні комунікаційні мережі. Китай – на інституціалізовану культурну дипломатію, економічні стимули та цивілізаційний наратив. У перспективі XXI століття світ, очевидно, спостерігатиме не лише конкуренцію, а й взаємопереплетення цих моделей, що, власне, і формуватиме нову структуру глобального впливу, у якій жодна зі сторін не зможе повністю домінувати, але обидві суттєво визначатимуть правила гри. Перспективи впливу моделей «м'якої сили» США та КНР на глобальний порядок у XXI столітті визначатимуться не лише внутрішньою логікою їхніх стратегій, а й здатністю адаптуватися до нових викликів: інформаційної поляризації, технологічної конкуренції, зростання ролі недержавних акторів та зміни міжнародних норм. США зберігають перевагу завдяки універсалізму своїх цінностей та високому рівню інновацій, тоді як Китай нарощує позиції через інфраструктурні

проекти, економічні стимули та розвиток альтернативних комунікаційних платформ. Відтак, майбутній глобальний порядок, імовірно, формуватиметься у полі складної взаємодії цих двох моделей, а не у контексті абсолютного домінування однієї з них.

Висновки до розділу 2

Проаналізувавши основні інституції, механізми та інструменти реалізації «м'якої сили» США і КНР, можна стверджувати, що обидві держави створили багат шарову систему впливу, яка водночас відображає їхні стратегічні цілі та ціннісні орієнтири. З одного боку, модель «м'якої сили» США ґрунтується на розвиненій мережі інституцій, таких як Державний департамент, USAID, Бюро освітніх і культурних програм, а також численних аналітичних центрів і громадських організацій, що забезпечують комплексну підтримку глобальної присутності США. Саме вони, використовуючи освітні, культурні та інформаційні інструменти, формують сприятливий імідж США як носія ліберально-демократичних цінностей. З іншого боку, Китай спирається на інституційну інфраструктуру, що включає Міністерство закордонних справ КНР, Департамент міжнародної комунікації ЦК КПК, Інститути Конфуція, а також механізми культурної дипломатії та глобальні проекти, на кшталт «Один пояс, один шлях», які одночасно слугують і економічним, і іміджевим інструментом.

Порівняння цих моделей демонструє, що США роблять ставку на ціннісно орієнтовану комунікацію та зміцнення міжнародних альянсів, тоді як Китай активно поєднує культурний вплив з економічною інтеграцією та інфраструктурними ініціативами, формуючи своєрідну синтетичну модель «м'якої сили». Водночас, варто наголосити, що обидві стратегії прагнуть адаптуватися до трансформацій глобального порядку, адже саме конкуренція за вплив на країни Глобального Півдня сьогодні визначає конфігурацію міжнародних взаємин. Отже, перспективи впливу США та КНР безпосередньо

залежать від здатності їхніх інституцій швидко реагувати на кризові процеси, зокрема інформаційні війни, регіональні конфлікти та зміну глобальних наративів. Зрештою, саме ефективність «м'якої сили» в умовах багатокризовості світового розвитку визначатиме роль цих держав у майбутній архітектурі міжнародної системи.

РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЇ КОНЦЕПЦІЇ «М'ЯКОЇ СИЛИ» У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ КНР ТА США

3.1. «М'яка сила» США як інструмент стратегічного суперництва з КНР

«М'яка сила» як інструмент стратегічного суперництва в сучасних міжнародних відносинах посідає, без перебільшення, ключове місце, адже саме вона дозволяє впливати на поведінку держав і недержавних акторів без застосування примусу. Саме через цю призму США вибудовують свою довгострокову стратегію протидії зростаючому впливу КНР, яка, починаючи з 2010-х років, стрімко нарощує власні інструменти культурного, інформаційного й нормативного впливу [15]. Американська «м'яка сила» стала, по суті, фундаментальним компонентом більш ширшої доктрини стримування Китаю, яка відображена у Національній стратегії безпеки США 2017 року, а також у Стратегії національної оборони та Індо-Тихоокеанській стратегії 2022 року, де Китай прямо визначений як головний стратегічний конкурент [65]. У протистоянні з КНР Сполучені Штати намагаються підсилити привабливість американських цінностей: демократії, прав людини, верховенства права, свободи слова. Не випадково, що у 2021 році адміністрація Дж. Байдена ініціювала Саміт за демократію, який, окрім іншого, мав на меті мобілізацію партнерів для протидії автократичним моделям, серед яких китайська займає чи не центральне місце [81]. У цьому контексті «м'яка сила» виступає не лише інструментом формування іміджу, а й засобом ідеологічного та нормативного суперництва, де Сполучені Штати прагнуть продемонструвати, що саме їхній політичний устрій є більш стабільним і привабливим для країн, які шукають модель розвитку. Окрема увага варта освітня складова американської м'якої сили. Програми Fulbright, Kennedy-Lugar, International Visitor Leadership Program, а також мережа американських університетів, що стабільно утримують провідні позиції у світових рейтингах, формують інтелектуальний простір, в якому поширюються американські ідеї,

цінності й підходи до врядування [36]. Показово, що у 2019 році у США навчалось понад 370 тисяч студентів із Китаю, і попри певне зниження через пандемію, ці цифри залишаються високими [89]. Це, з одного боку, посилює американський культурний вплив, а з іншого, створює напругу у відносинах, оскільки Вашингтон дедалі більше занепокоєний витоком технологій і зростанням ролі китайських студентських асоціацій, частина з яких має зв'язки з державними структурами КНР. Таким чином, освітній простір стає полем «м'якого» суперництва, де США намагаються зберегти лідерство, розширюючи доступні програми і водночас посилюючи контроль.

Іншим важливим сегментом є інформаційний вимір. США активно використовують свою мережу міжнародних мовників та цифрову дипломатію для протидії китайським наративам. Наприклад, Radio Free Asia та Voice of America упродовж останніх років збільшили кількість матеріалів, пов'язаних із ситуацією в Сіньцзяні, Гонконгу, Південнокитайському морі, наголошуючи на авторитарній природі китайського режиму [46]. З іншого боку, Державний департамент інвестує у боротьбу з дезінформацією, розглядаючи вплив китайських медіа як стратегічний виклик. Цікаво, що ще у 2020 році уряд США обмежив діяльність кількох китайських державних медіа, офіційно визначивши їх «іноземними місями», що свідчить про ескалацію інформаційної складової суперництва. Культурна дипломатія залишається однією з найбільш ефективних форм американської м'якої сили. Голлівуд, американська популярна музика, література, технологічні бренди на кшталт Apple, Google чи Microsoft формують позитивне уявлення про американський спосіб життя [45]. У багатьох країнах саме культурний вплив США забезпечує початкову прихильність до американських цінностей, що уможливлює подальшу політичну або економічну співпрацю. Китай, безумовно, намагається створити власні глобальні культурні продукти, проте масштаби та якість американської індустрії розваг поки що залишаються без аналогів. Таким чином, культурний сектор – це сфера, де США зберігають значну перевагу.

Важливо враховувати й те, що Вашингтон активно використовує м'яку силу в координації з союзниками. Через механізми НАТО, G7, Quad та AUKUS американські ініціативи із захисту демократичних цінностей, свободи навігації або протидії економічному тиску отримують ширший міжнародний резонанс. Наприклад, у 2023 році країни G7 ухвалили декларацію про економічну безпеку, що містила положення про протидію «економічній коерсі», терміну, який останніми роками використовується здебільшого щодо китайських практик [55]. Власне, підтримка союзників дозволяє США посилювати ефект м'якої сили, оскільки наративи, озвучені Вашингтоном, звучать більш переконливо, коли ними оперує ціла коаліція демократичних держав. У контексті глобальної конкуренції Вашингтон також застосовує інструменти розвитку, які працюють як м'яка сила, хоча й мають економічну природу. Ініціатива Build Back Better World та нові проекти США в Африці, Південній Азії та Латинській Америці позиціонуються як альтернатива китайським інвестиціям у межах «Один пояс, один шлях» [76]. Водночас необхідно враховувати, що «м'яка сила» США постійно адаптується до нових умов стратегічного суперництва, адже КНР успішно просуває власні культурні, освітні та інформаційні наративи [15]. Саме тому у 2020-2024 роках Вашингтон значно активізував діяльність у сфері цифрової дипломатії. Наприклад, Державний департамент розширив програми Emerging Tech Diplomacy та Global Engagement Center, які спрямовані на виявлення та нейтралізацію іноземних інформаційних операцій, включно з китайськими [46]. Цифрова дипломатія стала новим фронтом суперництва: США намагаються продемонструвати переваги відкритого та демократичного цифрового середовища, тоді як Пекін формує модель кіберсуверенітету, що передбачає жорсткий контроль над інформаційними потоками [35]. Така конкуренція набуває не лише технологічного, а й ідеологічного виміру, оскільки різні уявлення про свободу слова, конфіденційність та доступ до даних створюють два альтернативні інформаційні всесвіти.

У гуманітарній сфері роль американських інститутів також залишається значною. Національний фонд демократії (NED), Міжнародний республіканський інститут (IRI) та Національний демократичний інститут (NDI) реалізують програми підтримки громадянського суспільства, ЗМІ та правозахисних організацій у десятках країн світу [11]. Ці інституції виступають провідниками американської моделі демократії, що, своєю чергою, викликає різку реакцію КНР, яка розглядає подібні ініціативи як втручання у внутрішні справи суверенних держав. У відповідь Пекін просуває власні формати співпраці, наприклад, Фонд миру та розвитку Китаю або публічну дипломатію в межах Форуму Китай-Африка. Таким чином, ідеологічне поле теж перетворюється на арену боротьби за привабливість, де США намагаються підкреслити універсальність прав людини, а КНР – культурну та цивілізаційну специфіку альтернативної моделі розвитку [81].

Своєрідним індикатором ефективності американської м'якої сили є міжнародні рейтинги. У 2023 році США знову увійшли до трійки світових лідерів у Global Soft Power Index, завдяки сильній культурній присутності, інноваціям та дипломатичній активності [47]. Водночас Китай піднявся на шосту позицію, що підтверджує посилення конкуренції [49]. Це, між іншим, свідчить про те, що боротьба за вплив розгортається не лише у силових чи економічних площинах, а й на рівні символів, цінностей і наративів. Особливу увагу варто приділити регіональному виміру американської м'якої сили. У країнах Південно-Східної Азії, де китайський вплив традиційно сильний, США роблять ставку на молодіжні та освітні програми, зокрема, Young Southeast Asian Leaders Initiative (YSEALI), створену у 2013 році [55]. Ця програма не лише формує нове покоління лідерів, прихильних до демократичних цінностей, але й створює культурні та професійні мережі, які в майбутньому можуть стати контрбалансом зростаючій ролі Пекіна. Аналогічні ініціативи реалізуються у країнах Східної Європи, Центральної Азії, Латинської Америки. У такий спосіб «м'яка сила» перетворюється на довгостроковий інвестиційний інструмент, спрямований на формування

середовища, в якому американські цінності й інтереси будуть сприйматися природно та органічно. Проте, попри значні досягнення, американська м'яка сила стикається з низкою проблем. Поляризація всередині США, криза довіри до демократичних інститутів та епізоди внутрішньополітичного насильства, включно з подіями 6 січня 2021 року, певною мірою підривають міжнародний імідж США як стабільної демократії [45]. Пекін активно використовує ці слабкі місця у власній пропаганді, демонструючи американське суспільство як нестабільне та суперечливе. Крім того, деякі країни критично ставляться до американського втручання у внутрішні процеси, зокрема, держави Близького Сходу або Африки, які воліють зберігати баланс і не потрапляти в залежність ані від США, ані від КНР. Таким чином, «м'яка сила» Сполучених Штатів хоча й залишається впливовим інструментом, потребує постійного оновлення, чутливості до культурних контекстів і максимальної прозорості [75].

Наукове осмислення цього питання показує, що саме «м'яка сила» є тим інструментом, який дозволяє США вести стратегічне суперництво з КНР без прямої конфронтації, намагаючись переконати світову спільноту у перевагах демократичної та ліберальної моделі [38]. Врешті-решт, змагання між двома державами відбувається не лише за сфери впливу, але й за здатність визначати, яким має бути глобальний порядок у XXI столітті. США прагнуть зберегти його відкритим, ліберальним і заснованим на правилах, тоді як Китай, трансформувати його у більш ієрархічний і державоцентричний. Саме тому американська м'яка сила, яка поєднує в собі культурні, ціннісні, освітні, нормативні та технологічні аспекти, стала центральним елементом довгострокової стратегії протидії Пекіну. І хоча результати цього суперництва поки що залишаються відкритими, очевидно інше: у XXI столітті перемагатиме не той, хто має більше ресурсів, а той, чия модель розвитку буде сприйматися світом як більш приваблива, стабільна й перспективна [60].

У ширшому контексті стратегічного суперництва між США та КНР варто відзначити, що м'яка сила Вашингтона дедалі більше інтегрується з інструментами «розумної сили», тобто поєднання дипломатичних,

інформаційних, культурних і економічних заходів із військово-політичними елементами стримування [6]. Зокрема, американська дипломатія активно працює над формуванням коаліцій держав, які підтримують принципи відкритої міжнародної системи та критично оцінюють експансію Китаю. У межах стратегічного діалогу США-ЄС, а також у форматах Quad та AUKUS, Сполучені Штати просувають ідею «дефіциту довіри» до КНР, наголошуючи на проблемах прозорості, контролі над даними, авторитарних практиках та інфраструктурній залежності, що може виникати внаслідок участі в китайських інвестиційних проєктах. Додатковим елементом стає акцент на науково-технологічній складовій, адже технологічне лідерство США – це не лише економічний ресурс, а й важливий елемент їхньої привабливості [76]. Програмне забезпечення, соціальні мережі, цифрові платформи, штучний інтелект, передові біотехнології, усі ці сфери формують глобальні стандарти, що часто змушують інші країни орієнтуватися саме на американські норми.

У цьому зв'язку показовим є приклад 2020-2023 років, коли США запустили ініціативу «Clean Network», спрямовану на обмеження використання інфраструктури китайської компанії Huawei у мережах 5G. Окрім технічної складової, ця кампанія мала чіткий «м'який» вимір: Вашингтон аргументував свою позицію не лише питаннями безпеки, а й цінностями, апелюючи до необхідності забезпечення відкритості, захисту персональних даних і недопущення контролю з боку авторитарних режимів [92]. Крім того, американська м'яка сила активно розгортається у сфері глобального врядування. Сполучені Штати роблять ставку на інституційні механізми, у яких мають вагомe історичне значення: ООН, МВФ, Світовий банк, ОБСЄ, ОЕСР та інші міжнародні організації. Завдяки багаторічному досвіду лідерства та фінансовій підтримці цих структур, США часто визначають порядок денний, стандарти і норми міжнародної співпраці [65]. Хоча Китай поступово збільшує свою присутність у цих організаціях, включаючи просування китайських представників на ключові посади, американська дипломатія зберігає здатність формувати наративи щодо

глобальних проблем, змін клімату, прав людини, сталого розвитку, кібербезпеки.

Варто також наголосити на ролі американських неурядових організацій і транснаціональних корпорацій, які діють як носії та поширювачі американських ідей. Фонди Білла і Мелінди Гейтс, Фонд Карнегі, Рада з міжнародних відносин (CFR), а також глобальні компанії на кшталт Amazon, Tesla, Meta або Netflix значною мірою формують уявлення про інноваційність, відкритість і прогресивність США [38, с. 34]. У багатьох країнах Африки й Азії саме транснаціональні корпорації стають першими «посланцями» американської м'якої сили, встановлюючи стандарти ринку, трудових відносин та взаємодії з клієнтами. На відміну від КНР, де більшість великих компаній зобов'язані дотримуватися вимог партійного контролю, американські корпорації формально діють автономно, що підсилює відчуття різниці між відкритою та закритою економічними моделями. Зрештою, навіть суперечки щодо регулювання технологічних гігантів у США виглядають для багатьох держав як прояв демократичної саморегуляції, що посилює привабливість американської системи. Нарешті, важливо підкреслити, що конкуренція між США та КНР у сфері м'якої сили не має статичного характеру. Це динамічний процес, у якому змінюються інструменти, аудиторії, канали комунікації та теми [11, с. 186]. Якщо у 1990-х і 2000-х роках перевага США була очевидною, то з 2010-х років Китай став одним із головних глобальних конкурентів у цій сфері. У відповідь Вашингтон посилив координацію внутрішніх і зовнішніх інституцій, розробив нові програми підтримки демократичних рухів, зміцнив інформаційні платформи та активізував роботу з молоддю та науковими колами. Усе це демонструє, що м'яка сила США не лише залишається актуальною, а й набуває нових стратегічних форм, необхідних для довгострокового стримування геополітичних амбіцій КНР [15].

«М'яка сила» США за часів повернення до президенства Д. Трампа у 2024 році та в сучасний момент набула специфічного, подекуди суперечливого характеру, який суттєво відрізняється як від підходів адміністрації Байдена, так

і від класичної ліберальної моделі, що домінувала у попередні десятиліття [20, с. 132]. Хоча традиційно американська м'яка сила ґрунтувалася на просуванні демократії, прав людини, міжнародних інституцій та відкритої економічної політики, прихід Трампа в Білий дім вдруге, у січні 2025 року, активізував більш прагматично-націоналістичний її вимір. Саме тому м'яка сила США у цей період є, з одного боку, менш інституціоналізованою, а з іншого, більш цілеспрямованою, оскільки Вашингтон розглядає її як інструмент жорсткої конкуренції за глобальний вплив, передусім у суперництві з КНР. У контексті 2024 року передвиборча кампанія Трампа та його політичні меседжі вже впливали на сприйняття США за кордоном. Трамп активно просував концепти *America First* і економічного націоналізму, які певною мірою знижували привабливість США для союзників, але водночас підсилювали внутрішню мобілізацію та імідж Америки як держави, що прагне відновити власну силу й не бажає підкорятися зовнішнім нормам. Уже в другій половині 2024 року міжнародні соціологічні вимірювання, зокрема *Pew Research Center*, зафіксували зменшення рівня довіри до США у країнах ЄС та США, але збереження високої привабливості у частині країн Південної Азії та Близького Сходу, які позитивно сприймали риторичну твердість Трампа [98].

Після повернення Трампа до влади «м'яка сила» переформатувалася у кількох ключових напрямках. По-перше, адміністрація суттєво скоротила фінансування програм демократичного розвитку, громадянського суспільства та глобальної правозахисної дипломатії. *USAID* та Державний департамент отримали чіткіше цільове спрямування, підтримка тих партнерів, які є критичними для американських економічних або безпекових інтересів [57]. Це означає, що ідеологічний вимір, притаманний підходам Барака Обами чи Джо Байдена, відійшов на другий план. Проте, парадоксально, зменшення універсалістських меседжів спричинило зростання «точкової» м'якої сили, особливо в країнах, де прагматизм США виглядає привабливішим за ідеологічний тиск. По-друге, за Трампа різко посилюється інформаційний вимір американської м'якої сили. Основний акцент зроблено на медіанаративах,

спрямованих проти Китаю, особливо на темах кібербезпеки, контролю над технологіями та безпеки ланцюгів постачання. Американські міжнародні мовники Voice of America, Radio Free Asia, а також GEC отримали більше свободи у критиці китайського політичного режиму, технологічної експансії та регіональної агресивності [82]. Збільшилася кількість матеріалів щодо стану прав людини в Сіньцзяні, ситуації у Тайванській протоці та підтримки Китаєм авторитарних урядів. Така інформаційна стратегія, хоча й менш «м'яка» у традиційному значенні, однак демонструє активне використання американських медіаресурсів як інструментів ідеологічного стримування. По-третє, американська культурна дипломатія змістила акценти. Голлівуд, музична індустрія, університети та технологічні компанії залишаються потужними носіями глобальної привабливості США, але офіційна дипломатія зараз рідше апелює до універсальних цінностей. Натомість США пропонують модель технологічної переваги, інноваційності та економічної сили, яка має переконати партнерів, що саме американська економіка, а не китайська, є надійним джерелом модернізації. У цьому контексті продовжилася політика підтримки внутрішнього виробництва (CHIPS Act), що теж стало частиною м'якої сили, бо демонструє здатність США до само зміцнення та розвитку [45].

Підсумовуючи, можна стверджувати, що американська «м'яка сила» стала невід'ємним елементом стратегічного суперництва з КНР, а її використання набуло системного характеру, який охоплює інформаційний, культурний, освітній, нормативний та інституційний виміри [35]. США, виконуючи роль світового лідера, прагнуть не просто стримувати Китай, а й формувати глобальний порядок, де демократичні цінності залишаються домінуючими. У підсумку можна сказати, що м'яка сила США в період після 2024 року стала більш прагматичною, менш ідеологічною, але водночас більш конкурентною. Вона орієнтована на стратегічне суперництво з КНР, а також на мобілізацію партнерів у тих сферах, які Вашингтон розглядає як критичні: технології, безпека, інвестиції, енергетика.

3.2. Реалізація інструментів «м'якої сили» КНР у відносинах із США

Реалізація інструментів «м'якої сили» КНР у відносинах із США є складним, багатовимірним і водночас стратегічно спрямованим процесом, який охоплює широкий спектр дипломатичних, культурних, освітніх, інформаційних та економічних інструментів. Власне, КНР, послідовно вибудовуючи образ миролюбної держави, що пропонує альтернативну модель глобального розвитку, прагне не лише зміцнити своє міжнародне становище, але й, що особливо важливо, збалансувати американську присутність у глобальних справах. У цьому контексті м'яка сила виступає ключовим інструментом, який дозволяє Пекіну просувати власний наратив про «взаємовигідну співпрацю» та «спільний розвиток», уникаючи прямої конфронтації, хоча, безумовно, політична напруга між США та КНР періодично виходить на поверхню.

Першим і, мабуть, найяскравішим напрямом реалізації м'якої сили є культурна дипломатія. Китай активно розвиває мережу Інститутів Конфуція, які з 2004 року поширилися більш ніж у 160 країнах світу, включно зі США, де на піку діяльності їх налічувалося понад 110 [2]. Основна мета цих інституцій: популяризація китайської мови, культури та традицій, а також формування позитивного іміджу КНР серед американської студентської молоді [8]. Хоча з 2018 року під впливом зростання геополітичної конкуренції та заяв про можливу «політичну діяльність» інститутів їх кількість у США почала скорочуватися, їхній вплив на академічну співпрацю все одно залишається відчутним. До прикладу, десятки університетів отримували фінансування від китайської сторони для проведення культурних заходів, студентських обмінів чи дослідницьких програм. Така взаємодія довгий час була ефективним майданчиком для налагодження міжкультурних контактів. Другий важливий вимір – освітні обміни. Китайські студенти становили найбільшу групу іноземних студентів у США з 2009 до 2021 року. У деякі роки їхня кількість перевищувала 370 тисяч [89], що створювало масштабний канал м'якої взаємодії: освітні програми, участь у дослідницьких проектах, міжкультурні

контакти та створення своєрідного «освітнього мосту» між двома країнами сприяли формуванню спільного простору наукового співробітництва [36]. З одного боку, це дозволяло США залучати талановитих студентів та аспірантів, а Китаю формувати групу молодих, високоосвічених людей, знайомих з американською соціокультурною моделлю та готових у майбутньому працювати на підтримку діалогу між державами. З іншого боку, після 2018 року спостерігається тенденція до посилення контролю, обмеження окремих програм, зниження кількості віз та підозр щодо технологічного шпіонажу, що значною мірою ускладнює реалізацію цього інструменту м'якої сили.

Третім чинником є інформаційна політика, яка, по суті, спрямована на формування позитивних наративів про Китай у міжнародному медіапросторі. Китайські державні ЗМІ, такі як CGTN чи Xinhua, суттєво розширили свою присутність у США, відкриваючи редакції, співпрацюючи з місцевими медіа та активно просуваючи контент англійською мовою. Утім, у 2020 році американська влада надала низці китайських медіа статус «іноземних агентів», що змусило їх розкривати фінансування та структуру власності [46]. Цей крок ускладнив їх діяльність, однак не зменшив стратегічного значення інформаційного впливу для Пекіна. Інше питання полягає в цифровій м'якій силі, що реалізується через платформу TikTok. Запущена у 2016 році, вона стала глобальним феноменом і одним з найпопулярніших застосунків у США [97]. Хоча компанія ByteDance заперечує політичний вплив, дискусії навколо можливого контролю даних та інформаційних алгоритмів залишаються одним із найгостріших моментів у двосторонніх відносинах. Четвертим напрямом реалізації м'якої сили є економічні та інноваційні інструменти. Китай активно демонструє свою здатність створювати технологічні прориви, а такі компанії, як Huawei, Alibaba, Tencent, Lenovo, Xiaomi, стали частиною глобального ринку. Хоча у США низка китайських технологічних компаній піддається обмеженням чи санкціям через питання національної безпеки, їх глобальна присутність формує образ Китаю як технологічного лідера [44]. Це, у свою чергу, створює можливість для Пекіна використовувати економічну

привабливість як інструмент м'якої сили, особливо у сфері штучного інтелекту, квантових технологій, телекомунікацій та «зеленої енергетики». Приміром, китайські інвестиції у США, які у 2016 році досягли рекордних 46 млрд доларів, хоча пізніше й суттєво скоротилися, стали частиною ширшої стратегії економічного проникнення та формування позитивного образу КНР як вигідного партнера.

Окреме місце займає дипломатична м'яка сила. Китай активно просуває концепцію «спільноти єдиної долі людства», яка вперше була офіційно артикульована Сі Цзіньпіном у 2013 році [33]. Вона передбачає створення нового типу міжнародних відносин, основаних на співпраці, а не на конфронтації, що часто контрастується з американським підходом до глобального лідерства. З огляду на це Китай прагне позиціонувати себе як посередника, миротворця чи відповідального глобального актора, що пропонує стабільність у світі, який, за словами китайських дипломатів, «переживає турбулентність, зумовлену односторонніми діями США» [14]. У цьому контексті Пекін також активно використовує публічну дипломатію, спрямовану на американські еліти. Візити бізнес-делегацій, участь китайських дипломатів у публічних дискусіях, проведення культурних фестивалів та інтелектуальних форумів, усе це створює додаткові канали впливу. Наприклад, з 2010-х років Китай значно активізував роботу своїх think tanks, які налагоджують постійні контакти з американськими дослідницькими центрами, такими як Brookings Institution, RAND Corporation чи Council on Foreign Relations [17]. Хоча політичні обмеження та обопільна недовіра зменшили інтенсивність таких контактів останніми роками, вони продовжують відігравати роль у формуванні експертного дискурсу.

Варто зазначити, що ефективність м'якої сили КНР у відносинах зі США не є однозначною. З одного боку, Китай досягає певних успіхів: зростання інтересу до китайської мови, активність у соціальних мережах, впливобудування через технологічні компанії, підтримка освітніх обмінів. З іншого боку, політичні чинники, зокрема конкуренція за глобальне лідерство,

посилення анти-китайських настроїв у США, а також питання національної безпеки, суттєво знижують результативність м'якої сили КНР [15, с. 195-201]. Події останніх років, особливо торговельна війна 2018-2020 років, звинувачення у порушенні прав людини у Сінцзяні, а також напруження довкола Тайваню, значною мірою вплили на загальне сприйняття Китаю в американському суспільстві. Водночас необхідно розуміти, що м'яка сила КНР у відносинах зі США постійно адаптується до змін у міжнародній політиці, і ця адаптація є вкрай гнучкою [14]. Китайська дипломатія поступово переходить від пасивної моделі «привабливості через культуру» до більш активної, інколи навіть наступальної моделі інформаційно-комунікаційного впливу [46]. Це помітно у розширенні державних медіаплатформ, у створенні нових глобальних каналів трансляції китайського бачення міжнародних процесів, а також у використанні соціальних мереж та цифрових платформ як інструментів формування глобальної громадської думки. Так, у 2021–2023 роках Китай почав системно використовувати X(Twitter), YouTube, де офіційні дипломатичні акаунти («wolf warrior diplomacy») ведуть активну дискусію з американськими політиками та журналістами, намагаючись формувати альтернативний інформаційний порядок денний. Цей перехід до більш «самовпевненої» дипломатії не є випадковим. Після економічного піднесення 2000-2010-х років керівництво КНР, зокрема Сі Цзіньпін, сформувало уявлення про «історичний момент великого відродження китайської нації», який передбачає посилення ролі Китаю на глобальній арені [33]. У цьому контексті м'яка сила стала одним з ключових ресурсів, що дозволяє просувати китайську модель розвитку не лише у країнах Глобального Півдня, але й у США, попри складний політичний фон. Наприклад, Китай активно позиціонує свої досягнення у сфері боротьби з бідністю, цифрового врядування та розвитку високих технологій як альтернативу американському ліберальному підходу [81]. Саме такі наративи: про ефективність, стабільність та передбачуваність китайської моделі, часто з'являються у промовах китайських дипломатів у Вашингтоні.

Однак важливо зазначити, що у США відбувається дедалі жорсткіша критика інструментів китайської м'якої сили. Зокрема, американські дослідники акцентують на тому, що культурні чи освітні програми КНР нерідко мають подвійний характер: культурно-академічний та політично-ідеологічний [103]. Це проявляється, наприклад, у дебатах навколо Інститутів Конфуція, які критикували за можливий вплив на академічну свободу, або у дискусіях щодо китайського фінансування американських аналітичних центрів. Американський Конгрес у 2019-2022 рр. ухвалив низку законодавчих актів, спрямованих на обмеження впливу іноземних держав на американські університети, що також зачепило й КНР [36]. І все ж, навіть за таких умов Китай продовжує шукати нові підходи. Одним із таких підходів стала персоніфікована дипломатія: активне використання образів відомих китайських науковців, підприємців і митців для формування позитивних уявлень про Китай [8]. Наприклад, діяльність Джека Ма, який став глобальним символом китайського підприємництва, довгий час сприяла формуванню більш «дружнього» образу Китаю серед американської бізнес-спільноти. Крім того, китайські технологічні компанії намагаються позиціонувати себе як глобальні інноваційні бренди, позбавлені політичного забарвлення, що є ще одним інструментом м'якої сили. Не менш важливим є культурний вплив через кіноіндустрію та цифрові продукти. Китайські кінострічки, попри те, що вони рідко потрапляють у американський масовий кінопрокат, розвивають власні міжнародні фестивальні платформи та використовують співпраці з американськими студіями для посилення культурної присутності [34]. Крім того, такі інструменти як китайські відеоігри, додатки, музичні платформи та електронна комерція (як-от AliExpress) формують повсякденний простір взаємодії американців із китайськими цифровими екосистемами. Цей «тихий» вплив часто є непомітним, але водночас надзвичайно ефективним [97].

З іншого боку, США також не залишаються пасивними. Американська стратегія стримування китайського впливу включає посилення державного контролю над технологічними каналами, обмеження діяльності китайських

компаній, масштабні інформаційні кампанії, а також розвиток власної м'якої сили через освітні програми, культурні проекти та підтримку глобального громадянського суспільства [6]. У цьому сенсі китайсько-американське протистояння у сфері м'якої сили дедалі більше нагадує «битву наративів», у якій кожна сторона прагне сформуванню власний глобальний інформаційний порядок [35]. Загалом, інструменти м'якої сили КНР у відносинах зі США демонструють свою гнучкість, масштабність та здатність адаптуватися до нових геополітичних умов [21]. Проте їх ефективність значною мірою залежить від ширшого контексту двосторонніх відносин, які останнім часом характеризуються зростанням конкуренції, недовіри та політичного напруження. Китай намагається просувати власний образ відповідального глобального актора, орієнтованого на мир, розвиток та культурний діалог, однак зіткнення з американськими інтересами часто зводить ці зусилля нанівець.

Зазначимо, що реалізація м'якої сили КНР у відносинах зі США, хоч і залишається стратегічним пріоритетом китайської зовнішньої політики, перебуває під значним тиском зовнішніх факторів. Проте, з огляду на те, що Пекін не відмовляється від концепції «комплексної національної могутності», де м'яка сила є одним з її ключових елементів, можна прогнозувати подальше удосконалення китайських інструментів культурного, інформаційного та освітнього впливу. Саме в цьому напрямі КНР, імовірно, шукатиме нові можливості для взаємодії зі США, намагаючись мінімізувати конфронтацію та, водночас, поступово формувати сприятливий образ Китаю на глобальній арені, що в довгостроковій перспективі може суттєво позначитися на балансі влади у світі.

3.3. Перспективні напрямки реалізації «м'якої сили» в американо-китайських відносинах та їх значення для України

Реалізація «м'якої сили» у американо-китайських відносинах формуються на перетині глобальної конкуренції та взаємозалежності двох

провідних центрів світової політики, що, своєю чергою, створює складний контекст для інших держав, зокрема України. Насамперед слід наголосити, що американська та китайська моделі «м'якої сили» суттєво різняться за своїми ідеологічними засадами, інструментами та світоглядними підходами [28]. США традиційно спираються на ліберальні цінності, універсалізм демократії та відкритість, тоді як Китай робить акцент на культурній самобутності, концепції гармонійного розвитку та принципі невтручання у внутрішні справи [15]. Ці моделі, хоча й конкуренти, водночас демонструють потенціал до взаємодоповнюваності, що може формувати нові можливості для глобального порядку, який трансформується під впливом технологічних, безпекових та економічних змін.

По-перше, однією з найперспективніших сфер залишаються освітні та культурні обміни. І хоча після 2017-2020 рр., коли США посилили контроль за діяльністю Інститутів Конфуція, а Китай обмежив доступ іноземних освітніх програм, тенденції останніх років свідчать про поступове відновлення інтересу до академічного діалогу [27]. У 2023-2024 роках низка американських університетів увійшла до партнерських програм із китайськими дослідницькими центрами у сферах штучного інтелекту, кліматичної політики та біоінженерії. Такі платформи, хоч і функціонують у режимі підвищеної уваги до безпеки, водночас демонструють, що освітня дипломатія здатна пом'якшувати напруження. Для України це важливо тим, що країна може долучатися до спільних тристоронніх програм чи створювати українські дослідницькі хаби, які співпрацюватимуть із провідними університетами США та Китаю у сферах енергетики, кібербезпеки чи агротехнологій [22]. По-друге, невичерпним ресурсом «м'якої сили» виступають цифрові комунікаційні платформи, які перетворюються на інструмент глобальної інформаційної конкуренції. США активно просувають принципи прозорості, захисту персональних даних та відкритого інтернету, тоді як Китай, навпаки, утверджує модель «цифрового суверенітету», що передбачає контроль над інформаційними потоками та технологічну автономію [46]. Напруження

довкола TikTok у США, дискусії навколо компанії Huawei чи обмеження у сфері експорту напівпровідників, усе це приклади того, як інформаційно-технологічна сфера стала центральним полем реалізації «м'якої сили» двох держав [97]. Перспективним напрямком є розроблення правил цифрової взаємодії, які могли б стати основою для часткового врегулювання суперечок. Для України, яка прагне інтегруватися у європейський і трансатлантичний цифровий простір і водночас підтримує прагматичні економічні відносини з Китаєм, ці процеси формують складне, але важливе поле для маневру.

По-третє, медіа та культурна дипломатія продовжують бути основними каналами впливу обох держав. США завдяки широкій присутності медіагігантів (Netflix, Disney, HBO) формують глобальні культурні наративи, які залишаються надзвичайно популярними у світі [32]. Китай, зі свого боку, активно розвиває власну індустрію культурного експорту: з 2021 по 2024 рр. обсяги продажу китайських фільмів, анімації та музики за кордон зросли майже на третину [34]. У межах ініціативи «Один пояс, один шлях» Пекін відкриває культурні центри та спеціальні телерадіокомпанії, що транслюють китайський погляд на міжнародні події [8]. Отже, перспективним напрямком є створення спільних культурно-медійних проєктів, які могли б демонструвати не конфронтацію, а взаємне порозуміння. Для України важливим завданням є розбудова власного культурного бренду в умовах зростання конкуренції [3]. По-четверте, вагомим інструментом впливу стає науково-технологічна дипломатія. США зосереджуються на створенні коаліцій для захисту критично важливих технологій, передусім у сфері напівпровідників, штучного інтелекту та космосу. Китай інвестує у глобальні наукові мережі, намагаючись представити себе як конструктивного гравця в таких сферах, як боротьба зі зміною клімату чи дослідження в галузі медицини [99]. Попри жорстку конкуренцію, саме зелена енергетика та кліматична політика можуть стати майданчиком для співпраці США та Китаю, як це було під час Паризької кліматичної угоди 2015 року. По-п'яте, гуманітарна дипломатія також залишається перспективним напрямком. США активно просувають цінності

прав людини, підтримку громадянського суспільства та демократичні інститути, тоді як Китай вибудовує альтернативну модель «прагматичної допомоги без умов».

Водночас, важливою умовою ефективного використання можливостей, які відкриває американо-китайське змагання «м'яких сил», є здатність України адаптувати власну дипломатичну стратегію до мінливої міжнародної кон'юнктури. Після 2022 року Україна значно активізувала напрями публічної дипломатії, зокрема культурної, цифрової та гуманітарної [16]. Завдяки цьому українська тематика стала видимою у світі як ніколи раніше. Однак, щоб закріпити цей ефект і перетворити його на структурну міжнародну перевагу, Україна має не лише реагувати на глобальні процеси, але й ініціювати власні формати взаємодії з провідними державами, зокрема США й КНР. Одним із перспективних напрямків може бути створення платформ для міжкультурного діалогу, де українські експерти, митці та науковці виступатимуть повноправними учасниками глобальних дискусій. Наприклад, участь українських університетів у американо-китайських дослідницьких консорціумах щодо питань продовольчої безпеки або кліматичної стійкості могла б не лише підсилити імідж України як інтелектуального партнера, але й сприяти отриманню інвестицій у стратегічно важливі галузі [36]. Крім того, варто підкреслити й іншу важливу тенденцію. У сучасному світі «м'яка сила» дедалі більше залежить від здатності держав створювати позитивний образ майбутнього. США просувають бачення світу, побудованого на правилах, свободі, відкритості та технологічних інноваціях. Китай натомість пропонує концепцію багатополлярності, «спільноти єдиної долі людства» та економічного розвитку без політичних зобов'язань [33]. Ці два наративи формують інтелектуальну архітектуру нової глобальної конкуренції, у якій Україна має знайти своє місце. Очевидно, що Київ ближчий до американського бачення, адже воно ґрунтується на цінностях демократії, суверенітету та верховенства права [11]. Проте й китайський підхід може бути корисним у прагматичних економічних сферах, зокрема інфраструктурного відновлення післявоєнної

України, розвитку транспортних коридорів чи участі у форматах Центральної та Східної Азії [14].

Слід також враховувати, що конкуренція між США та КНР за вплив у світі може породжувати нові можливості для України у сфері стратегічних комунікацій. На тлі глобальної інформаційної боротьби українська тематика, як приклад протистояння агресії, стійкості суспільства та демократичного вибору стає цінним символічним ресурсом. Не випадково у 2022-2024 рр. десятки міжнародних кампаній підтримки України спиралися саме на механізми публічної дипломатії, соціальних мереж і культурної комунікації [3]. Якщо Київ вибудує довгострокову стратегію промоції власного досвіду стійкості, боротьби за свободу та безпеки демократичного світу, він зможе суттєво підвищити свій статус у глобальних інформаційних і дипломатичних процесах.

Ще одним перспективним напрямком є можливість для України виступати посередником у деяких сферах американо-китайської взаємодії. Безперечно, Київ не може бути рівнозначним гравцем у питаннях високої політики між двома супердержавами. Проте у галузях продовольчої безпеки, біоенергетики, аграрних інновацій чи гуманітарних ініціатив Україна спроможна пропонувати цінні рішення. Зокрема, розвиток українсько-американських проєктів у сфері агротехнологій може поєднуватися з китайськими інвестиціями у аграрну інфраструктуру або логістику [44]. І хоча це вимагатиме ретельного балансування, успішні приклади могли б стати основою для складніших форм співпраці у майбутньому. Варто також зазначити, що перспективи «м'якої сили» у американо-китайському контексті значною мірою визначатимуться глобальними тенденціями в галузі технологій, безпеки та регіональних конфліктів. Якщо світ рухатиметься у напрямку фрагментації інформаційних систем або посилення економічного протекціонізму, то інструменти «м'якої сили» стануть не лише засобом приваблення, але й зброєю впливу [46]. У цьому разі українські інтереси потребуватимуть постійної адаптації та захисту. Натомість, якщо США та КНР

зможуть частково узгодити свої підходи до глобальних проблем (клімат, охорона здоров'я), то Україна як держава, що відбудовується та модернізується, може виграти від доступу до ширших ресурсів, інвестицій і технологічних рішень.

У підсумку варто зазначити, що перспективні напрями реалізації «м'якої сили» в американо-китайських відносинах водночас створюють і виклики, і можливості для України. З одного боку, конкуренція між США та КНР загострює інформаційний тиск, технологічну фрагментацію та геополітичну поляризацію. З іншого, саме динамічна взаємодія цих держав відкриває простір для стратегічного маневру. Україна, яка прагне інтегруватися до європейської та євроатлантичної спільноти, може використовувати інструменти «м'якої сили» для формування власного позитивного образу, залучення інвестицій, зміцнення партнерств та просування дипломатичних ініціатив. При цьому їй слід зважати на баланс між співпрацею з США, які є ключовим безпечним партнером, і прагматичними відносинами з Китаєм, що залишається значним глобальним економічним гравцем. Тому перспективність «м'якої сили» в американо-китайському контексті для України полягає не лише у можливості інтегруватися у глобальні процеси, а й у шансі формувати власний цивілізаційний наратив, здатний конкурувати в умовах сучасного політичного середовища. На завершення варто підкреслити, що перспективні напрями реалізації «м'якої сили» у американо-китайських відносинах не є суто теоретичними міркуваннями. Вони вже проявляються у конкретних політичних рішеннях, інвестиційних стратегіях, культурних ініціативах і технологічних проєктах. Для України ключовим завданням є вчасно розпізнавати ці зміни, адаптувати свою дипломатію до нових умов і наполегливо вибудовувати власний комплекс «м'якої сили». Лише у такому разі Україна зможе не просто реагувати на глобальні процеси, а й формувати їх, використовуючи можливості, які відкриває складна, але перспективна динаміка американо-китайського суперництва та співпраці.

Висновки до розділу 3

Результати дослідження демонструють, що «м'яка сила» США й КНР, попри відмінність історичних традицій, політичних моделей та стратегічних пріоритетів, перетворилася на один із найвпливовіших інструментів їхнього глобального суперництва. З одного боку, США, спираючись на давню інституційну культуру демократії, університетську мережу світового рівня, розвинену індустрію культурних продуктів і провідні цифрові платформи, зберігають значний вплив на формування глобальних ціннісних орієнтирів. З іншого боку, КНР, поступово нарощуючи власні можливості, активно розширює гуманітарну присутність у світі, модернізує інструменти культурної дипломатії та інвестує в великі міжнародні проєкти, які, так чи інакше, зміцнюють його позитивний імідж. Програми Інститутів Конфуція, освітні обміни, зростання впливу китайських медіа, а також проєкти в межах «Один пояс, один шлях» формують нову архітектуру глобальної присутності КНР, що покликана конкурувати з американською моделлю, водночас пропонуючи альтернативу країнам, які прагнуть більш збалансованих партнерств.

Утім, протистояння США й КНР у площині «м'якої сили», зрештою, не є статичним; воно має багатовимірний характер і постійно трансформується під впливом технологічних, політичних і безпекових викликів. Перспективні напрямки розвитку цього суперництва охоплюють, зокрема, конкуренцію у сфері освіти, боротьбу за стандарти штучного інтелекту, посилення впливу у міжнародних організаціях, а також формування глобальних інформаційних наративів. Для України, яка, без перебільшення, опинилася у вузловій точці переформатування світового порядку, ці процеси мають особливу значущість. По-перше, поєднання американських програм підтримки демократії та китайських інвестиційних можливостей створює широкий спектр інструментів для пошуку гнучких форматів співпраці. По-друге, конкуренція США та КНР у гуманітарній сфері може, серед іншого, стимулювати зміцнення власної української «м'якої сили», що вкрай важливо у період війни та необхідності посилення міжнародної підтримки.

ВИСНОВКИ

У результаті дослідження «м'якої сили» як елементу зовнішньої політики США та КНР, зроблено наступні висновки:

1. Розкривши сутність поняття «м'якої сили» у міжнародних відносинах, можна зробити висновок, що цей феномен постає не лише як інструмент культурного чи ідеологічного впливу, а як комплексна стратегія формування привабливості держави через норми, цінності та моделі поведінки, що здатні змінювати пріоритети інших акторів без застосування примусу. Більше того, у сучасному глобалізованому середовищі «м'яка сила» набуває дедалі більшої ваги, адже боротьба за вплив переміщується у площину інформації, символів і культурних наративів. Разом з тим, важливо наголосити, що ефективність «м'якої сили» прямо залежить від довіри до держави, її репутації, легітимності зовнішньої політики та здатності забезпечувати внутрішню стабільність. У цьому контексті особливого значення набуває поєднання «м'яких» та «жорстких» інструментів, що дозволяє формувати так звану «розумну силу», орієнтовану на довгострокові результати. Таким чином, дослідження демонструє, що «м'яка сила» є не другорядним, а ключовим компонентом сучасної дипломатії, що визначає конкурентоспроможність держав у міжнародній системі, де зміст комунікації часто важить більше, ніж її форма.

2. Розглянувши основні теоретичні підходи до аналізу інструментів «м'якої сили» у зовнішній політиці, можна зробити висновок, що класичний лібералізм наголошує на тому, що інструменти «м'якої сили» (освіта, культурні програми, громадська дипломатія, міжнародні комунікації), здатні зміцнювати співпрацю між країнами, яка базується на взаємній довірі. Саме тому ліберальний підхід підкреслює роль міжнародних інституцій і міжкультурного діалогу як ключових каналів впливу. Конструктивізм, у свою чергу, розглядає «м'яку силу» як інструмент формування ідентичностей та норм, що визначають спосіб сприйняття держави іншими акторами. Відповідно,

інструменти культурної дипломатії, ціннісні наративи чи цифрові комунікації впливають не лише на поведінку, а й на уявлення партнерів про роль держави у світі. Реалістичний підхід, хоча й традиційно фокусується на матеріальній силі, визнає, що інструменти «м'якої сили» можуть підсилювати стратегічні позиції держави, формуючи сприятливе середовище для реалізації її інтересів.

3. Визначивши інституційні механізми та інструменти реалізації «м'якої сили» у зовнішній політиці США та КНР, зазначимо, що обидві держави формують складні й багаторівневі системи впливу, спрямовані на посилення власних глобальних позицій. Проте, що важливо, їхні моделі суттєво відрізняються як за структурою, так і за ціннісними орієнтирами. США, як правило, застосовують більш децентралізований підхід, у якому провідну роль відіграють недержавні актори: університети, медіа, громадські організації, тоді як КНР, навпаки, вибудовує централізовану вертикаль, де держава координує культурні, освітні та інформаційні ініціативи. У підсумку, обидві моделі демонструють високу ефективність, хоча й у різних контекстах. Водночас, що теж показово, змагання між США та КНР у сфері «м'якої сили» поступово перетворюється на ключовий чинник формування сучасного світового порядку, впливаючи як на глобальні тенденції, так і на регіональні процеси.

4. Здійснивши компаративний аналіз моделей «м'якої сили» США та КНР, можна зробити висновок, що обидві держави, хоча й орієнтуються на глобальне посилення власної привабливості, реалізують фундаментально різні підходи. США традиційно ґрунтують свою «м'яку силу» на ліберально-демократичних цінностях, багаторівневій системі недержавних акторів та широкому спектрі культурних індустрій, що, до речі, дозволяє їм формувати позитивні наративи без прямого державного контролю. КНР, навпаки, акцентує увагу на централізованій моделі, де державні інституції, включно з мережами Інститутів Конфуція, ЗМІ глобального охоплення та стратегічними економічними ініціативами, створюють цілісну систему просування національного іміджу. Попри певну подібність у прагненні зміцнити вплив у

світі, підходи США та КНР суттєво різняться за характером інституційної побудови, рівнем відкритості, ступенем залучення громадянського суспільства та стратегічними пріоритетами. Проведене дослідження свідчить, що «м'яка сила» США більшою мірою спирається на органічну привабливість та ціннісну привабність, тоді як модель КНР орієнтована на інструментальне конструювання позитивного образу держави, що, відповідно, впливає на ефективність і сприйняття їхніх стратегій у різних регіонах світу.;

5. Визначивши перспективні напрямки розвитку «м'якої сили» в американо-китайських відносинах та визначивши можливості використання окремих елементів цього досвіду у зовнішній політиці України, зазначимо, що перспективні напрямки розвитку «м'якої сили» у американо-китайських відносинах формують складну, але надзвичайно корисну для України модель поєднання культурних, освітніх, технологічних та комунікаційних інструментів, які здатні підсилити міжнародний імідж держави. З одного боку, стратегія США демонструє ефективність інституційної підтримки публічної дипломатії, активного розвитку освітніх програм, а також створення глобально впізнаваних культурних брендів; з іншого боку, КНР послідовно розбудовує мережі гуманітарного впливу, інвестує у медіаплатформи та просуває власні цінності через довгострокові комунікаційні ініціативи. Тому, по-перше, Україні варто адаптувати такі елементи, як системне просування культурної дипломатії, інтернаціоналізація вищої освіти, розширення цифрової присутності та розвиток власних глобальних наративів, що забезпечують емоційну привабливість держави. По-друге, важливим є формування стійких партнерських мереж у сфері науки й технологій, що, як показує досвід США та КНР, сприяє довгостроковому зміцненню позицій на міжнародній арені. Нарешті, Україні доцільно активізувати діяльність у сфері стратегічних комунікацій, використовуючи інструменти контрнاراتивів та позитивної репутації. Поєднання цих елементів може створити цілісну й конкурентоспроможну модель «м'якої сили», здатну ефективно підтримувати зовнішньополітичні цілі держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бай Л. Конкуренція Китаю за м'яку силу в Східній Азії: стратегії комунікації та оцінка впливу. *Серія: Історія. Політологія*. 2024. №39. С. 55-65.
2. Бай Л. Культурний вимір «м'якої сили» Китаю. Історико-політичні проблеми сучасного світу. 2023. №48. С. 63-73. URL: <https://mhpi.chnu.edu.ua/mhpi/article/view/36/28> (дата звернення: 27.10.2025)
3. Банчук-Петросова О., Петрова Н. Культурна дипломатія як м'яка сила в міжнародних переговорах. *Економіка та суспільство*. 2025. №74. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/6044/5983> (дата звернення: 27.10.2025)
4. Бульбенюк С. С. Геополітичні й геоекономічні амбіції та «м'яка сила» Китаю: зауваги до дискурсу про особливості просування й утвердження. *Китаєзнавчі студії*. 2022. № 2. С. 39-53. URL: <https://chinese-studies.com.ua/index.php/journal/article/view/206/193> (дата звернення: 27.10.2025)
5. Вільчинська І., Биркович Т. Геополітика: еволюція ідей у контексті збереження мирових взаємовідносин між державами. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*. 2022. №9. С. 7–19.
6. Гавриленко І. Місце «м'якої сили» у стратегіях національної безпеки США. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Міжнародні відносини*. 2020. Вип.1(51). С.17–21.
7. Гладкий І. Я. Концепція Soft Power: основні положення Дж. Ная. *Регіональні студії*. 2024. № 38. С. 210–219. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2024.38.27>
8. Голянич Б. В. Використання Китаєм «м'якої сили» та формування міжнародного іміджу з погляду культурної дипломатії. *Політичне життя*. 2024. № 4. С. 164-169. URL: <https://jpl.donnu.edu.ua/article/view/14897> (дата звернення: 27.10.2025)

9. Даниленко С., Бай Л. Імідж Китаю в зовнішньополітичній стратегії КПК. *Evropský politický a právní diskurz*. 2020. №7(2). С. 68-78.
10. Дорош Л., Яблонська М. «М'яка» сила Китаю: оцінка ефективності та реакція на сучасні виклики. *Політичні науки*. 2021. Т. 7. № 2. С. 22-30.
11. Жеребятникова І.В., Горбачов А.В., Кравченко О.В. «М'яка сила» як стратегічний ресурс та інструмент впливу на міжнародні процеси: досвід США. *Міжнародні та політичні дослідження*. 2024. №38. С. 183-192. URL: <https://journals.onu.in.ua/index.php/interpolis/article/view/198/187> (дата звернення: 27.10.2025)
12. Жеребятникова І.В., Горбачов А.В., Кравченко О.В. «М'яка сила» як стратегічний ресурс та інструмент впливу на міжнародні процеси: досвід США. *Міжнародні та політичні дослідження*. 2024. Вип. 38. С. 175–186. DOI: <https://doi.org/10.32782/2707-5206.2024.38.14>
13. Завада Я.І., Дударчук В.І. Публічна дипломатія як засіб «м'якої сили» США на Близькому Сході. *Політичне життя*. 2021. С. 115-121. URL: <https://jpl.donnu.edu.ua/article/view/11110/11005> (дата звернення: 27.10.2025)
14. Кіктенко В. О. Китай у сучасному світі: мирне піднесення, відродження нації та «м'яка сила». Китай очима Азії. *Strategic group Sofia*. Київ: Інститут сходознавства ім. Кримського НАН України, Українська асоціація китаєзнавців, 2023. URL: <https://sg-sofia.com.ua/kitai-u-suchasnomu-sviti-mirne-pidnesenia> (дата звернення: 27.10.2025)
15. Константинюк С. Роль «м'якої сили» в контексті сучасного ідеологічного протиборства КНР та США. *Літопис Волині*. 2025. №23. С. 195-201.
16. Кравчук Н., Луцишин О., Андрощук Д. Публічна дипломатія як стратегічний імператив зміцнення конкурентоспроможності держави в умовах трансформації світового порядку. *International Relations, Social Communications and Regional Studies (Empirio)*. 2025. Т. 2, № 1. С. 78-91. URL:

<https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/8ff931a7-fe14-4c3a-aa97-71cf8964cabd/content> (дата звернення: 27.10.2025)

17. Краснопольська Т. М. Публічна дипломатія як складова «м'якої сили» Китаю. *Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття» (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права) : у 2 т. // Європейський вибір України. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 червня 2022 р.) / за загальною редакцією С.В. Ківалова. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. Т. 1. С. 206-209.*

18. М'яка сила як інструмент зовнішньої політики Китаю. *Adastra*. 2021. URL: <https://adastra.org.ua/blog/myaka-sila-yak-instrument-zovnishnoyi-politiki-kitayu> (дата звернення: 27.10.2025)

19. Марова С. Ф. Особливості використання інструментів лідерства у воєнні та мирні часи. *Центральноукраїнський вісник права та публічного управління*. 2024. № 2. DOI: <https://doi.org/10.32782/cuj-2024-2-6>

20. Матвійчук Н. В. Культурна дипломатія США за президентство Д. Трампа. *Політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку*. 2020. № 4. С. 129–138. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2020-4.19>

21. Мателешко Ю. «М'яка сила» Китаю: напрями та особливості. *Регіональні студії*. 2023. С. 157-162. URL: <http://regionalstudies.uzhnu.uz.ua/archive/34/27.pdf> (дата звернення: 27.10.2025)

22. Мателешко Ю. П. Культурно-освітній напрям «м'якої сили» Китаю в Україні: інституційний аспект (2007–2021). *Історія України*. 2023. № 4. С. 37–50.

23. Мателешко Ю. П. Напрями та інституції «м'якого» впливу Китаю в Україні. *Актуальні проблеми політики: збірник наукових праць*. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. 72. С. 93-100. URL:

<https://dspace.uzhnu.edu.ua/bitstreams/e7707e3e-c5fb-4ec1-a7d1-f3bec8b92564/download> (дата звернення: 27.10.2025)

24. Павлюх М.В., Кушней С.Р. Публічна дипломатія як тренд у сучасних політичних відносинах: процеси трансформації. *Політичне життя*. 2023. С. 122-127. URL: <https://jpl.donnu.edu.ua/article/view/13526/13431> (дата звернення: 27.10.2025)

25. Пересипкіна І.В. Особливості геостратегії США в сучасних міжнародних відносинах. *Сучасне суспільство: політичні науки, соціологічні науки, культуролого-гічні науки*. 2022. Т.1. №24. С.39–50.

26. Перфільєва А. О. Лідерство у міжнародних відносинах: теоретико-концептуальний вимір. *Політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку*. 2021. № 6. С. 101–110. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2021-6.17>

27. Сагановський Р. Освітня публічна дипломатія США у Китайській Народній Республіці. *Вісник Львівського національного університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2024. Випуск 55. С. 444-451. URL: http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/55_2024/54.pdf (дата звернення: 27.10.2025)

28. Сенченко О. Особливості національних моделей «м'якої сили» КНР і США. *Вісник книжкової палати*. 2022. №8. С. 24-30.

29. Сова М. Мовна політика США та Китаю. *Comparative Professional Pedagogy*. 2024. №14(1). С. 162-169.

30. Федорович С. М'яка сила США: історія та перспективи. *Травневі студії: Історія, міжнародні відносини, філософія: збірник матеріалів III Міжнародної наукової конференції студентів та молодих вчених, м.Вінниця, 23 квітня 2021 р.* Вінниця, 2021. URL: <https://jts.donnu.edu.ua/article/view> (дата звернення: 27.10.2025)

31. Хорішко Л. Політичне лідерство як суспільно-політичний ресурс інформаційного суспільства й інформаційного простору держави. *Наукові перспективи*. 2024. № 2(44). С. 599-607. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-2\(44\)-599-607](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-2(44)-599-607)

32. 2024 Comprehensive Annual Report on Public Diplomacy and International Broadcasting. *U.S. Advisory Commission on Public Diplomacy*. Washington, D.C.: U.S. Department of State, 2024. URL: <https://www.state.gov/2024-comprehensive-annual-report-on-public-diplomacy-and-international-broadcasting> (Last accessed: 27.10.2025)
33. A Global Community of Shared Future: China's Proposals and Actions (White Paper). State Council Information Office of the PRC. Beijing, 2023. URL: https://english.scio.gov.cn/whitepapers/2023-09/26/content_116710660.htm (Last accessed: 27.10.2025)
34. Baljinnyam M. China's Soft Power on Digital Media: Qualitative Study on the Role of Chinese TV Dramas in Promoting Political Ideologies. Uppsala: Uppsala University, 2024. Master's Thesis. URL: <https://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1879963/FULLTEXT01.pdf> (Last accessed: 27.10.2025)
35. Barrech D.M., Khan M. US-China Growing Competition in Soft Power. *Journal of social sciences review*. 2023. №3(2). P. 490-499.
36. Biedermann Z. Soft power and international higher education cooperation: the case of U.S.-China student exchanges. *Higher Education Quarterly*. 2023. Vol. 77. №5. P. 987-1004.
37. Burree S. Soft Power Projection of the U.S. vs China. *Modern Diplomacy*. 2023. URL: <https://moderndiplomacy.eu/2023/09/29/soft-power-projection-of-the-u-s-vs-china/> (Last accessed: 27.10.2025)
38. Charles S. The Role of Soft Power in International Relations. *International Journal of Political Science Studies*. 2024. Vol. 1. № 1. P. 25-35. URL: <https://forthworthjournals.org/journals/index.php/IJPSS/article/view/18> (Last accessed: 27.10.2025)
39. Cicek A. Soft Power, Public Diplomacy and Public Diplomacy Techniques: A Conceptual Evaluation. *Turkish Business Journal*. 2022. URL: https://www.researchgate.net/publication/366714816_Soft_Power_Public_Diplom

[acy and Public Diplomacy Techniques A Conceptual Evaluation](#) (Last accessed: 27.10.2025)

40. Dalmaso F., Teti A. Authoritarian practices in the age of soft power: how China and Russia reshape global narratives. *Third World Quarterly*. 2022. Vol. 43. №10. P. 2451-2470.

41. Duarte P.A. *The Soft Power of China and the European Union in Comparative Perspective*. *Journal of Contemporary European Studies*. 2022. Vol. 30(4). P. 742–761. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/14782804.2021.1916740> (Last accessed: 27.10.2025)

42. Durrani S. What happens when a country bleeds soft power? Conceptualizing «Negative Watch»: towards an epistemology for negative and adversarial place branding. *Place Branding and Public Diplomacy*. 2023. P. 1–20. URL: https://www.researchgate.net/publication/371079702_What_happens_when_a_country_bleeds_soft_power_Conceptualising_'Negative_Watch'_towards_an_epistemology_for_negative_and_adversarial_place_branding (Last accessed: 27.10.2025)

43. Ellis R. E. China's health diplomacy and soft power play in Chile and Argentina: A cross-country comparison. ResearchGate. 2025. URL: <https://www.researchgate.net/publication/394561531> (Last accessed: 27.10.2025)

44. Ellis R. E. China's use of soft power in support of its strategic interests. *Journal of the Americas (Air University)*. 2024. Vol. 6. Issue 2. P. 1–20. URL: https://www.airuniversity.af.edu/Portals/10/JOTA/journals/Volume-4_Issue-2/03-Ellis_eng.pdf (Last accessed: 27.10.2025)

45. Feigenbaum H.B. Soft Power and the American Climacteric. Institut de Relations Internationales et Stratégiques (IRIS), *Political and Geostrategic Observatory of the United States*. 2023. URL: <https://www.iris-france.org/en/180916-soft-power-and-the-american-climacteric/> (Last accessed: 27.10.2025)

46. GEC Special Report: How the People's Republic of China Seeks to Reshape the Global Information Environment. *U.S. Department of State*. Washington, D.C., 2023. URL: <https://2021-2025.state.gov/gec-special-report-how-the-peoples-republic-of-china-seeks-to-reshape-the-global-information-environment/> (Last accessed: 27.10.2025)
47. Global Soft Power Index 2024: A World in Flux. *Brand Finance*. London: Brand Finance, 2024. URL: <https://static.brandirectory.com/reports/brand-finance-soft-power-index-2024-digital.pdf> (Last accessed: 27.10.2025)
48. Global Soft Power Index 2024: USA and UK ranked top nation brands; China third. *Press Release*, 29.02.2024. *Brand Finance*. URL: <https://brandfinance.com/press-releases/brand-finances-global-soft-power-index-2024-usa-and-uk-ranked-top-nation-brands-china-takes-third-place-overtaking-japan-and-germany> (Last accessed: 27.10.2025)
49. Global Soft Power Index 2025: The Shifting Balance of Global Soft Power. *Brand Finance*. London: Brand Finance, 2025. URL: <https://brandfinance.com/insights/global-soft-power-index-2025-the-shifting-balance-of-global-soft-power> (Last accessed: 27.10.2025)
50. Grincheva N. The past and future of cultural diplomacy. *International Journal of Cultural Policy*. 2024. Vol. 30. Issue 2. P. 172-191. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10286632.2023.2183949> (Last accessed: 27.10.2025)
51. Gurol J., Scazzieri L. *China's power projection and its reception in the Gulf*. *International Affairs*. 2023. Vol. 99(2). P. 687-706. URL: <https://academic.oup.com/ia/article/99/2/687/7034358> (Last accessed: 27.10.2025)
52. Jack S., Khabeer F. Soft Power Strategies: Cultural Diplomacy as a Tool for Strengthening Global Alliances. *ResearchGate*. 2024. URL: https://www.researchgate.net/publication/386341779_Soft_Power_Strategies_Cultural_Diplomacy_as_a_Tool_for_Strengthening_Global_Alliances (Last accessed: 27.10.2025)

53. Jung S. Public Diplomacy and Air Pollution Problem: How the U.S. Used «Beijing Air» to Advance Its Soft Power in China. *The Korean Journal of International Studies*. 2022. Vol. 20. №. 2. P. 335-357.

54. Kormych L.I., Krasnopol'ska T.M., Pekhnik Ohnesorge, H.W. Soft Power: The forces of attraction in international relations. *Chin.Polit.Sci.Rev.* 2020. No. 7. P.595–598. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s41111-021-00182-5A.V>. Soft power instruments in the system of ensuring national security. *Актуальні проблеми політики*. 2023. № 72. С. 73-84. DOI: <https://doi.org/10.32782/app.v72.2023.11>

55. Kulkarni S.U.S. soft power in the Indo-Pacific: the revival of values-based diplomacy. *Asian Affairs*. 2024. Vol. 55. Issue 2. P. 239-257.

56. Kuo J., Huang M.-H., Chu Y.-H. *Maritime Territorial Disputes and China's Soft Power in East Asia*. *Journal of Contemporary China*. 2021. Vol. 31(133). p. 72–85. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10670564.2021.1926092> (Last accessed: 27.10.2025)

57. Kurbalija J. The USAID's closure: Soft power at a crossroads. *DiploFoundation Blog*. 2025. URL: <https://www.diplomacy.edu/blog/soft-power-at-a-crossroads-the-implications-of-usaids-closure/> (Last accessed: 27.10.2025)

58. Kurmangali A., Matakabayeva L., Baiturbayeva A., Islamova A. «Soft Power» as Political Influence Instrument in International Relations in Central Asia: Challenges and Trends. *Global Perspectives*. 2025. Vol. 6. № 1. Article 142477. URL: <https://online.ucpress.edu/gp/article/6/1/142477/212646> (Last accessed: 27.10.2025)

59. Los R. Chinese soft power. *Polish Political Science*. 2023. №52. С. 135–149.

60. Madziba N. Shifting global power: a comparative analysis of soft power in the US and China. *Inverge journal of social sciences*. 2024. Vol. 3. Issue 2. URL: <https://invergejournals.com/index.php/ijss/article/view/79/183> (Last accessed: 27.10.2025)

61. Mateleshko Yu. P. China's soft power: directions and features of Ukrainian scientific discourse. *Scientific Journal «Regional Studies»*. 2023. № 34. P. 180-190. DOI: 10.32782/2663-6170/2023.34.27
62. Men H. Optimization of China's strategic ideas. Springer eBooks, 2020. pp. 77–131.
63. Miao J. T. Understanding the soft power of China's Belt and Road Initiative in Europe. *Eurasian Geography and Economics*. 2021. Vol. 62(2). P. 165-194. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/21681376.2021.1921612> (Last accessed: 27.10.2025)
64. Morante A., Wu H. D.. Assessing China's news coverage and soft power in Latin America in the wake of the Belt and Road Initiative (2013–2021). *International Communication Gazette*. 2023. Vol. 85. Issue 1. P. 3-24. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/17480485221139466> (Last accessed: 27.10.2025)
65. National Security Strategy of the United States of America. Washington, D.C.: The White House, 2022. 48 p. URL: <https://bidenwhitehouse.archives.gov/wp-content/uploads/2022/10/Biden-Harris-Administrations-National-Security-Strategy-10.2022.pdf> (Last accessed: 27.10.2025)
66. Ng L. H. X., Moffitt J. D., Carley K. M. Coordinated through a web of images: analysis of image-based influence operations from China, Iran and Venezuela. *arXiv*. 2022. URL: <https://arxiv.org/abs/2206.03576> (Last accessed: 27.10.2025)
67. Nilsson P., Yu S. Behind the scenes at China TV: soft power and state propaganda. *Financial Times*. Brussels, 2021. URL: <https://www.ft.com/content/9192de21-2007-4ee5-86a8-ad76bce693dc> (Last accessed: 27.10.2025)
68. Nisley T.J., Kurbalija J. The popular perception of China in Latin America and the role of Confucian Institutes. *Questions in Politics*. 2022. Vol. IX.

P. 55–73. URL: <https://gpsa-online.org/wp-content/uploads/2022/09/Nisley.pdf>
(Last accessed: 27.10.2025)

69. Nkobi Ma. Shifting Global Power: A Comparative Analysis of Soft Power in the US and China. *Inverge Journal of Social Sciences*. 2024. Vol. 3. № 2. P. 36-45.

70. Nye J.S. Jr. Soft power: the origins and political progress of a concept. *Journal of International Communication*. 2021. Vol. 28. №1. P. 1-7. URL: https://www.researchgate.net/publication/357332865_Soft_power_the_origins_and_political_progress_of_a_concept (Last accessed: 27.10.2025)

71. Nye J.S. Public diplomacy and soft power. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*. 2008. Vol. 616. № 1. P. 94–109. URL: <https://doi.org/10.1177/0002716207311699>

72. Nye J.S. Soft Power and the Public Diplomacy Revisited. *The Hague Journal of Diplomacy*. 2019. Vol. 14. P. 1-14. URL: <https://www.hks.harvard.edu/publications/soft-power-and-public-diplomacy-revisited> (Last accessed: 27.10.2025)

73. Nye J.S. A Life in the American Century. London: Polity Press, 2024. 320 p. URL: <https://www.belfercenter.org/publication/life-american-century> (Last accessed: 27.10.2025)

74. Nye J.S. Soft Power: The Means to Success in World Politics. New York: PublicAffairs, 2004. 191 p. URL: <https://www.publicaffairsbooks.com/titles/joseph-s-nye-jr/soft-power/9781586483067/> (Last accessed: 27.10.2025)

75. Nye Joseph S. Jr. The Future of American Soft Power. *Project Syndicate*. 2025. URL: <https://www.project-syndicate.org/commentary/the-future-of-american-soft-power-by-joseph-s-nye-2025-05>

76. Ohnesorge H.W. Soft Power i Future of US Foreign Policy. Manchester: Manchester University Press, 2023. 280 p. URL: <https://www.jstor.org/stable/jj.21996525> (Last accessed: 27.10.2025)

77. Ohnesorge H.W. Soft Power: The forces of attraction in international relations. *Chin.Polit.Sci.Rev.* 2020. №. 7. P. 595–598. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s41111-021-00182-5> (Last accessed: 27.10.2025)
78. Psaki S. U.S. Soft Power: Next Steps After the Foreign Aid Withdrawal. *Think Global Health.* 2025. URL: <https://www.thinkglobalhealth.org/article/us-soft-power-next-steps-after-foreign-aid-withdrawal> (Last accessed: 27.10.2025)
79. Rai M.S. International Institutions and Power Politics in the Context of the Chinese Belt and Road Initiative. *arXiv.* 2022. URL: <https://arxiv.org/abs/2209.10498> (Last accessed: 27.10.2025)
80. Raza W., Grohs H. Trade Aspects of China's Presence in Latin America and the Caribbean. Brussels: European Parliament, Policy Department for External Relations, *Directorate-General for External Policies of the Union.* 2022. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/702572/EXPO_BRI\(2022\)702572_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/702572/EXPO_BRI(2022)702572_EN.pdf) (Last accessed: 27.10.2025)
81. Repnikova M. Head Versus Heart? US-China Soft-Power Competition over Values. *Global Asia.* Vol.16 № 4. 2021. URL: https://www.globalasia.org/v16no4/cover/head-versus-heart-us-china-soft-power-competition-over-values_maria-repnikova (Last accessed: 27.10.2025)
82. Report to Congress on an Assessment of the Global Engagement Center. *U.S. Department of State.* Washington, D.C., 2025. URL: <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2025/08/Report-Global-Engagement-006006-Accessible-07.29.2025.pdf> (Last accessed: 27.10.2025)
83. Roy D. China's growing influence in Latin America. *Council on Foreign Relations.* 2025. URL: <https://www.cfr.org/background/china-influence-latin-america-argentina-brazil-venezuela-security-energy-bri> (Last accessed: 27.10.2025)
84. Sahin D. Perspective of Soft Power. *Foreign Analysis.* 2023. URL: <https://foreignanalysis.com/perspective-of-soft-power-2/>

85. Seymour M. U.S. Soft Power Is Spiraling in Asia, With China Filling the Void. *Council on Foreign Relations*. 2025. URL: <https://www.cfr.org/blog/us-soft-power-spiraling-asia-china-filling-void> (Last accessed: 27.10.2025)
86. Simonov M. China–Ukraine relations and the Belt and Road Initiative. *Journal of Contemporary China*. 2025. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2590051X25000425> (Last accessed: 27.10.2025)
87. Shawamreh R. China’s soft power (non) expansion in the MENA region. *Cogent Social Sciences*. 2025. Vol. 11. Issue 1. Article 2470995. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/23311886.2025.2470995> (Last accessed: 27.10.2025)
88. Tang L. Othering as mediated soft-power practice: Chinese diplomatic communication of discourse about China-US trade war through the British press. *Discourse, Context & Media*. 2023. Vol. 51. Article 100669. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S2211695823000028> (Last accessed: 27.10.2025)
89. Textor C. Number of college and university students from China in the United States from academic year 2013/14 to 2023/24. *Statistics*. 2024. URL: https://www.statista.com/statistics/372900/number-of-chinese-students-that-study-in-the-us/?srsltid=AfmBOoqX0jFUHcdtwaFx8ngVvVk0hDh0ZAdbwEns9_3QReOWFL L3n2fO (Last accessed: 27.10.2025)
90. The battle for American soft power. *Le Monde Editorial Board*. 10 May 2025. URL: https://www.lemonde.fr/en/opinion/article/2025/05/10/the-battle-for-american-soft-power_6741127_23.html (Last accessed: 27.10.2025)
91. The Belt and Road Initiative: A Key Pillar of the Global Community of Shared Future (White Paper). *State Council Information Office of the PRC*. Beijing, 2023. URL: https://english.scio.gov.cn/whitepapers/2023-10/10/content_116735061.htm (Last accessed: 27.10.2025)

92. The Role of Soft Power in the Digital Age. (A Pacific) 2024/2025. URL: <https://saisreview.sais.jhu.edu/the-role-of-soft-power-in-the-digital-age/>
93. Timilsana B.K. Soft power and small states: a theoretical discussion. *Journal of political science*. 2024. Vol. 24. P. 139–158. URL: <https://doi.org/10.3126/jps.v24i1.62860> (Last accessed: 27.10.2025)
94. Tran Sautédé E., Mo F. V., Tang J. China and the Ukraine war: Global Times' strategic narratives. *Global Media and Communication*. 2025. Vol. 21. Issue 1. P. 54-72. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/17427665251328117>
95. Under Secretary for Public Diplomacy. *U.S. Department of State*. URL: <https://www.state.gov/bureaus-offices/under-secretary-for-public-diplomacy/> (Last accessed: 27.10.2025)
96. Vanderhill R., Joireman S.F., Tulepbayeva R. In the shadow of the dragon: Chinese soft power in Central Asia. *International Affairs*. 2025. Vol. 101. Issue 4. P. 1441-1461. URL: <https://academic.oup.com/ia/article/101/4/1441/8178344> (Last accessed: 27.10.2025)
97. Watanabe K., McConnell P. Digital platforms and the future of cultural soft power: TikTok diplomacy in the United States. *Media, Culture & Society*. 2024. Vol. 46. Issue 3. P. 512–530.
98. Wike R., Fetterolf J., Fagan M., Austin S., Lippert J. Views of American Soft Power. In: International Views of Biden and the U.S. Largely Positive. *Pew Research Center - Global Attitudes & Trends*. 2023. URL: <https://www.pewresearch.org/global/2023/06/27/views-of-american-soft-power/> (Last accessed: 27.10.2025)
99. Wu R., Esposito C., Evans J. China's Rising Leadership in Global Science. *arXiv*. 2024. URL: <https://arxiv.org/abs/2406.05917> (Last accessed: 27.10.2025)
100. Wu X., Wang P. Navigating the Complex Landscape of a Great Power Identity. *The China Review*. 2024. Vol. 24. № 1 (February). P. 165-196. URL: <https://www.jstor.org/stable/48765664> (Last accessed: 27.10.2025)

101. WVS Wave 7 (2017–2022): Final Release & Documentation. 2022. *World Values Survey Association*. URL: <https://www.worldvaluessurvey.org/WVSDocumentationWV7.jsp> (Last accessed: 27.10.2025)
102. Yao-Yuan Y., Wu Charles K. S., Huang Wei-hao. China's soft power and US public opinion. *Economic and Political Studies*. 2021. Vol. 9, Issue 4. P. 408-427.
103. Yuxuan H., Cappelletti A. Perceptions of China's soft power: exploring cognition wall через case of Confucius Institute. *Humanities and Social Sciences Communications*. 2025. Vol.12. Article № 1090. URL: <https://www.nature.com/articles/s41599-025-05359-w> (Last accessed: 27.10.2025)
104. Zappone T. The Strong Impact of China's Soft Power «Shortcomings» on Global Perceptions. 2023. 17 p. URL: <https://www.iai.it/sites/default/files/iaip2319.pdf> (Last accessed: 27.10.2025)
105. Zheng Y., Li M. The Belt and Road Initiative and the recalibration of Chinese soft power. *Global Policy*. 2021. Vol. 12. P. 46-58.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Порівняльна таблиця моделей «м'якої сили» США та КНР

Критерій	США	КНР (Китай)
Ідеологічна основа	Ліберально-демократичні цінності: свобода слова, права людини, верховенство права.	Цивілізаційна спадщина, ідеї гармонії, стабільності та розвитку; комуністична партійна ідеологія у фоні.

Походження моделі	Концептуалізована Дж. Наєм у 1990-х; органічно сформована знизу – з культури, інновацій, освітньої сфери.	Інституціоналізована державою у 2000-х; сформована згори як частина довгострокової стратегії глобального впливу.
Основні інструменти	Культура, масмедіа, Голлівуд, технологічні платформи (Meta, Google, Netflix), освітні програми (Fulbright).	Інститути Конфуція, культурна дипломатія, медіа CGTN, економічні стимули, проекти «Пояс і шлях».
Культурний вплив	Глобально домінуюча поп-culture: кіно, музика, бренди, мода.	Культурна експансія через мову, традиції, історичні наративи; поширення китайських культурних центрів.
Освітній компонент	Провідні університети світу (Harvard, MIT); привабливість для іноземних студентів.	Стипендіальні програми, Інститути Конфуція, збільшення кількості іноземних студентів у Китаї.
Технологічний фактор	Гегемонія у створенні цифрових платформ; лідерство у III та високих технологіях.	Розвиток власних високотехнологічних корпорацій (Huawei, ByteDance), просування технологій 5G.
Економічні інструменти впливу	Гранти USAID, допомога країнам, інвестиції через МВФ та Світовий банк.	Масштабне інфраструктурне фінансування, кредити, економічна дипломатія в межах BRI.
Політичні цінності як інструмент	Демократія, прозорість, свобода; глобальна підтримка демократичних рухів.	Авторитарна модель; політичні цінності не є ключовим ресурсом привабливості.
Спосіб поширення впливу	Переважно неформальний, горизонтальний, суспільно орієнтований.	Формальний, централізований, державоорієнтований.
Сприйняття у світі	Загалом позитивне у демократичних країнах; частково критичне через окремі втручання (Ірак, 2003).	Часто амбівалентне: привабливість економічних вигод поєднується з недовірою до політичних намірів.

Сфери найбільшого впливу	Європа, Америка, Корея, Австралія.	Латинська Південна Японія,	Азія, Африка, Латинська Америка, країни Глобального Півдня.
Переваги моделі	Гнучкість, культурна присутність, інноваційність, мережа партнерств.	глобальна	Довгострокове планування, потужні економічні стимули, комплексність дипломатії.
Недоліки моделі	Іноді зовнішня політика; суперечності між цінностями та практикою.	непослідовна	Низька привабливість політичної системи; побоювання боргової залежності; контроль над інформацією.
Перспективи розвитку	Збереження доміантних позицій завдяки культурі та технологіям.		Посилення інфраструктурного та економічного впливу; зростання впливу у Глобальному Півдні.
Можливі ризики для глобального порядку	Поляризація світу навколо ціннісних моделей; конкуренція з Китаєм.		Залежність країн від китайських кредитів; геополітична напруга зі США.

АНОТАЦІЯ

Гончаров Н.О. «М'яка сила» як елемент зовнішньої політики США та КНР (магістерська робота). Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2025. 91 с. (рукопис).

Кваліфікаційна робота магістра присвячена визначенню механізмів та інструментів реалізації концепції «м'якої сили» у зовнішній політиці США та КНР. У кваліфікаційній роботі розкрито сутність поняття «м'якої сили» у міжнародних відносинах; визначено основні теоретичні підходи до аналізу інструментів «м'якої сили» у зовнішній політиці.

Виокремлено інституційні механізми та інструменти реалізації «м'якої сили» у зовнішній політиці США та КНР; виявлено особливості моделей «м'якої сили» США та КНР, визначити спільні та відмінні риси їх стратегій. Визначено перспективні напрямки розвитку «м'якої сили» в американо-китайських відносинах та визначити можливості використання окремих елементів цього досвіду у зовнішній політиці України.

Ключові слова: «м'яка сила», зовнішня політика, США, КНР, глобальна конкуренція.

ANNOTATION

Honcharov N.O. «Soft power» as an element of the foreign policy of the USA and the PRC (master's work). Kharkiv: V.N. Karazin Kharkiv National University, 2025. 91 p. (manuscript).

The master's qualification work is devoted to determining the mechanisms and instruments of implementing the concept of «soft power» in the foreign policy of the USA and the PRC. The qualification work reveals the essence of the concept of «soft power» in international relations; the main theoretical approaches to the analysis of «soft power» instruments in foreign policy are identified.

The institutional mechanisms and instruments of implementing «soft power» in the foreign policy of the USA and the PRC are identified; the peculiarities of the «soft power» models of the USA and the PRC are identified, the common and distinctive features of their strategies are identified. The promising directions of development of «soft power» in US-China relations are identified and the possibilities of using individual elements of this experience in the foreign policy of Ukraine are identified.

Keywords: «soft power», foreign policy, USA, PRC, global competition.

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну роботу магістра студента 2-го курсу, групи УВ-61 спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» ОПП «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу» Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна Гончарова Нікити Олеговича на тему «"М'яка сила" як елемент зовнішньої політики США та КНР»

Актуальність теми кваліфікаційної роботи пов'язана із суперечливим ставленням до «м'якої сили» та її використанням, особливо у пошуку балансу глобального впливу США та КНР.

Текст добре структуровано, складається з трьох розділів з підрозділами, висновками до них, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків. Викладення матеріалу проведено послідовно з критичним переосмисленням існуючих підходів до висвітлення проблеми та чітким обґрунтуванням висновків, поєднано теоретичний і прикладний рівень розкриття теми. Перший розділ присвячено розкриттю теоретичних основ концепції «м'якої сили» у міжнародних відносинах. У ньому уточнено поняття «м'якої сили» у політичній науці у міжнародних відносинах, переосмислено теоретичні підходи до аналізу інструментів «м'якої сили» у зовнішній політиці; визначено «м'яку силу» як інструмент глобального впливу в умовах сучасної міжнародної системи. У другому розділі критично переосмислено концепції «м'якої сили» у зовнішній політиці США ТА КНР, описано основні інституції, механізми та інструменти реалізації «м'якої сили» США та інституційні механізми реалізації «м'якої сили» КНР; на основі компаративного підходу до моделей «м'якої сили» США та КНР зроблено спробу визначити перспективи їхнього впливу на глобальний порядок. У третьому розділі – Особливості стратегії концепції «м'якої сили» у зовнішній політиці КНР ТА США – акцентовано увагу на «м'якій силі» США як інструмента стратегічного суперництва з КНР та реалізації інструментів «м'якої сили» КНР у відносинах із США. Це дозволило окреслити перспективні напрямки реалізації «м'якої сили» в американо-китайських відносинах та їх значення для України.

Разом з тим у роботі доцільно було б більш чітко розкрити таке питання: Чи є «м'яка сила» ідеальним типом міжнародних відносин і провідним елементом зовнішньої політики США та КНР у сучасному нестабільному світі і які ризики її застосування? Однак це не знижує високої оцінки рецензованого тексту. Цінність роботи є як теоретична (уточнено понятійний апарат, контексти, інструменти «м'якої сили»), так і практична. Висновки дослідження доцільно впровадити в освітній процес при підготовці та підвищенні кваліфікації фахівців з міжнародних відносин, їх готовності використовувати «м'яку силу» при вирішенні проблем у зовнішній політиці. Це дає підстави для того, щоб рекомендувати роботу Н. О. Гончарова, яка відповідає заявленій спеціальності і вимогам, до захисту. Кваліфікаційна робота має теоретичне і практичне значення і заслуговує, на мій погляд рецензента, на високу оцінку.

Рецензент:

докторка соціологічних наук,
професорка, професорка кафедри
міжнародного права Національного
юридичного університету імені
Ярослава Мудрого (м. Харків)

Вікторія ПОГРІБНА

ВІДГУК

наукового керівника на кваліфікаційну роботу магістра студента 2-го курсу, групи УВ-61 спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» ОПП «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу» Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна
Гончарова Нікіти Олеговича на тему
«М'яка сила як елемент зовнішньої політики США та КНР»

Кваліфікаційна робота присвячена актуальній темі, яка піднімає проблему недооцінки потенціалу м'якої сили у сучасному розвитку держав. Наразі визнається доцільним, хоча й суперечливим, впровадження її механізмів як всередині країни так і в зовнішньополітичному курсі. М'яка сила слугує маркером, що дозволяє оцінити динаміку зовнішньої політики держав. У теорії міжнародних відносин м'яка сила – це елемент зовнішньої політики, який застосовується державами для збільшення свого впливу завдяки привабливості її цінностей та інститутів.

У кваліфікаційній роботі магістра викладено теоретичні й практичні аспекти дослідження м'якої сили у зовнішній політиці держав. Автор показав широку обізнаність з цією проблемою сучасних міжнародних відносин. У роботі уточнено сутність поняття м'якої сили у міжнародних відносинах і основні теоретичні підходи до аналізу інструментів м'якої сили у зовнішній політиці; виокремлено інституційні механізми та інструменти реалізації м'якої сили у зовнішній політиці США і КНР та виявлено особливості моделей м'якої сили цих країн, які конкурують між собою за глобальне лідерство, визначено спільні та відмінні риси їх стратегій. До здобутків автора можна віднести розкриття перспективних напрямків розвитку м'якої сили в американо-китайських відносинах та обґрунтування можливості використання окремих елементів цього досвіду у зовнішній політиці України.

Вважаю, що робота написана самостійно, є завершеним кваліфікаційним дослідженням, відповідає встановленим вимогам, заслуговує високої оцінки і може бути рекомендована до захисту.

Науковий керівник:
докторка соціологічних наук, проф.,
професорка закладу вищої освіти
кафедри міжнародних відносин
Харківського національного університету
імені В.Н.Каразіна

Лариса ХИЖНЯК